

Міністерство освіти і науки України
Університет митної справи та фінансів

Факультет фінансовий
Кафедра фінансів, банківської справи та страхування

Кваліфікаційна робота магістра

на тему: Теоретичні та практичні засади оцінки фінансової стійкості підприємства та шляхи вдосконалення управління нею в умовах підвищеної ризикованості

Виконав: здобувач освіти групи ФК24-1м
Спеціальність 072 «Фінанси, банківська справа,
страхування та фондовий ринок»

Уразовський Данііл Євгенович

(прізвище, ім'я та по-батькові)

Керівник д.е.н., професор Заруцька О. П.

(науковий ступінь, вчене звання, прізвище та ініціали)

Рецензент Український державний університет
науки і технологій

(місце роботи)

доцент кафедри Фінансів, обліку та психології

(посада)

к.е.н, доцент Матусевич О. О.

(науковий ступінь, вчене звання, прізвище та ініціали)

Дніпро – 2025

АНОТАЦІЯ

Уразовський Д. Є. Теоретичні та практичні засади оцінки фінансової стійкості підприємства та шляхи вдосконалення управління нею в умовах підвищеної ризикованості.

Кваліфікаційна робота на здобуття освітнього ступеня магістра за спеціальністю 072 «Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок». – Університет митної справи та фінансів, Дніпро, 2025.

У роботі розглянуто теоретичні основи та методичні підходи до оцінки фінансової стійкості підприємств. Здійснено комплексну оцінку фінансового стану, структури капіталу та ліквідності ТОВ «Експерт-Агротрейд», проаналізовано вплив зовнішніх та внутрішніх ризиків на діяльність підприємства в умовах воєнного стану. Виявлено недоліки в управлінні ліквідністю та диспропорції у структурі фінансування активів. Запропоновано заходи щодо оптимізації структури капіталу, формування комплексної системи управління фінансовими ризиками та розроблено стратегію підвищення фінансової стійкості підприємства.

Кваліфікаційна робота магістра складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел, додатків, подана на 77 сторінках (обсяг вказується без списку джерел і додатків), містить 32 таблиці, 14 рисунків, 1 додаток. Список використаних джерел включає 66 найменувань.

Ключові слова: фінансова стійкість, платоспроможність, ліквідність, структура капіталу, фінансові ризики, антикризове управління, аграрне підприємство.

ANNOTATION

Urazovskyi D. Ye. Theoretical and practical principles of assessing the financial stability of the enterprise and ways to improve its management in conditions of increased risk.

Master's qualification thesis for the educational degree in specialty 072 «Finance, Banking, Insurance and Stock Market». – University of Customs and Finance, Dnipro, 2025.

The thesis examines the theoretical foundations and methodological approaches to assessing the financial stability of enterprises. A comprehensive assessment of the financial condition, capital structure, and liquidity of LLC «EXPERT-AGROTRADE» was carried out; the impact of external and internal risks on the enterprise's activity under martial law was analyzed. Shortcomings in liquidity management and imbalances in the asset financing structure were identified. Measures for optimizing the capital structure, forming a complex financial risk management system were proposed, and a strategy for improving the enterprise's financial stability was developed.

The master's thesis consists of an introduction, three chapters, conclusions, a list of references, and appendices. It is presented on 77 pages (volume without references and appendices), contains 32 tables, 14 figures, 1 appendix. The list of references includes 66 items.

Keywords: financial stability, solvency, liquidity, capital structure, financial risks, crisis management, agricultural enterprise.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	5
РОЗДІЛ 1 ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ОЦІНКИ ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ ПІДПРИЄМСТВА	8
РОЗДІЛ 2 АНАЛІЗ ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ ТОВ «ЕКСПЕРТ-АГРОТРЕЙД»	26
2.1. Організаційно-економічна характеристика діяльності підприємства.....	26
2.2. Оцінка фінансової стійкості підприємства.....	34
2.3. Виявлення ризиків, що впливають на фінансову стійкість підприємства.....	41
РОЗДІЛ 3. ВДОСКОНАЛЕННЯ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВОЮ СТІЙКІСТЮ ТОВ «ЕКСПЕРТ-АГРОТРЕЙД».....	49
3.1. Шляхи оптимізації структури капіталу	49
3.2. Формування комплексної системи управління фінансовими ризиками.....	57
3.3. Стратегічні заходи для підвищення фінансової стійкості в умовах підвищеної ризикованості	65
ВИСНОВКИ.....	75
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	78
ДОДАТКИ.....	86

ВСТУП

Актуальність дослідження. Фінансова стійкість підприємства є фундаментальною економічною категорією, що відображає його здатність генерувати грошові потоки, забезпечувати довгострокову платоспроможність та підтримувати траєкторію сталого розвитку в умовах дії численних внутрішніх і зовнішніх ризиків. Особливої актуальності проблема забезпечення та оцінки фінансової стійкості набуває в умовах підвищеної ризикованості, спричиненої геополітичною напругою та повномасштабною війною в Україні. Військові конфлікти створюють системні шоки, які проявляються через порушення логістичних ланцюгів, зниження попиту, інфляційне зростання витрат та дефіцит трудових ресурсів, що радикально погіршує фінансовий стан підприємств, особливо у сільськогосподарському секторі. Аграрні підприємства, як основні оператори критично важливої для економіки галузі, вимагають специфічної методології оцінки, що враховує їхню залежність від погодних факторів, сезонність та високу частку біологічних активів. Отже, розробка та впровадження ефективних антикризових механізмів управління фінансовою стійкістю на основі точної діагностики є критично важливою передумовою їхнього виживання та подальшого відновлення національної економіки.

Теоретико-методичні основи фінансової стійкості були закладені в класичних працях зарубіжних науковців, таких як П. Етрілл, Е. Ф. Брігхем, Дж. К. Ван Хорн [64; 65; 66], які фокусувалися на платоспроможності та ліквідності. Серед вітчизняних дослідників, які зробили значний внесок у розвиток цієї проблематики, слід відзначити І. О. Бланка [2], В. Бондарук [3], Ю. В. Воронку [5], А. Ю. Голобородько [7], Я. Б. Дропу [12], М. Ф. Іванова [18], В. Ізюмську [19], О. А. Магопець [25], А. О. Сподіну [46], Д. Д. Чубіна [57] та ін. Їхні дослідження охоплюють: трактування сутності фінансової стійкості, класифікацію методів оцінки (коефіцієнтний, інтегральний, дискримінантний аналіз), а також виявлення факторів ризику. Незважаючи на значну увагу до теми, питання адаптації наявних методик та розробки стратегічних управлінських рішень для підвищення

фінансової стійкості аграрних підприємств в умовах безпрецедентних воєнних ризиків залишаються недостатньо вивченими та потребують подальшої деталізації.

Метою кваліфікаційної роботи є теоретичне обґрунтування та розробка практичних рекомендацій щодо удосконалення управління фінансовою стійкістю ТОВ «Експерт-Агротрейд» в умовах підвищеної ризикованості.

Для досягнення зазначеної мети необхідно виконати такі **завдання**:

- розглянути теоретичні основи оцінки фінансової стійкості підприємств;
- надати організаційно-економічну характеристику діяльності ТОВ «Експерт-Агротрейд»;
- здійснити комплексну оцінку фінансової стійкості досліджуваного підприємства за ключовими показниками структури капіталу та ліквідності;
- виявити та кількісно оцінити ключові зовнішні і внутрішні ризики, що дестабілізують фінансовий стан підприємства;
- обґрунтувати шляхи оптимізації структури капіталу підприємства з метою зниження фінансового ризику;
- запропонувати заходи щодо формування комплексної системи управління фінансовими ризиками (враховуючи воєнні);
- розробити стратегічні заходи для підвищення фінансової стійкості ТОВ «Експерт-Агротрейд» в умовах підвищеної ризикованості.

Об'єктом дослідження є процес забезпечення фінансової стійкості підприємства.

Предметом дослідження є сукупність теоретичних, методичних та організаційно-практичних аспектів управління фінансовою стійкістю ТОВ «Експерт-Агротрейд».

Методи дослідження. Для досягнення поставленої мети використовувався комплекс загальнонаукових та спеціальних методів, що охоплює: метод теоретичного узагальнення (при визначенні сутності фінансової стійкості); системний та структурний аналіз (для класифікації чинників впливу та методичних підходів); фінансових коефіцієнтів та горизонтального/вертикального аналізу (при оцінці фінансового стану); трендовий та факторний аналіз (для виявлення динаміки

показників та причинно-наслідкових зв'язків); дискримінантний аналіз (для прогнозування ймовірності банкрутства).

Практичне значення отриманих результатів полягає в розробці конкретних управлінських рішень та заходів, спрямованих на:

– удосконалення системи діагностики фінансової стійкості ТОВ «Експерт-Агротрейд» шляхом застосування комплексної системи коефіцієнтів та дискримінантних моделей;

– розробку рекомендацій щодо оптимізації структури капіталу для зниження фінансового ризику;

– формування практичних рекомендацій щодо мінімізації негативного впливу зовнішніх (воєнних) та внутрішніх ризиків через побудову ефективної системи ризик-менеджменту.

Інформаційною базою дослідження слугували законодавчі та нормативно-правові акти України, монографії та наукові статті вітчизняних і зарубіжних вчених, матеріали науково-практичних конференцій, а також офіційна фінансова звітність ТОВ «Експерт-Агротрейд» (форми №1 «Баланс», №2 «Звіт про фінансові результати») за 2022–2024 рр. та внутрішня аналітична інформація.

Структура та обсяг роботи. Кваліфікаційна робота складається з вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел, додатків, подана на 77 сторінках, містить 32 таблиці, 14 рисунків, 1 додаток. Список використаних джерел складає 66 найменувань.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ОЦІНКИ ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

Фінансова стійкість підприємства є фундаментальною економічною категорією фінансового менеджменту, що відображає його здатність генерувати грошові потоки, забезпечувати довгострокову платоспроможність, ефективно розподіляти власні та залучені фінансові ресурси та підтримувати траєкторію сталого розвитку в умовах дії численних внутрішніх і зовнішніх ризиків [2; 54]. Сутність цієї категорії полягає не лише у поточному фінансовому здоров'ї, а й у потенціалі протистояти дестабілізуючим чинникам, які є особливо вираженими в умовах підвищеної ризикованості, зокрема, внаслідок воєнного стану, глобальної нестабільності та економічної турбулентності [26].

Дослідження природи фінансової стійкості необхідне для формування надійних механізмів управління капіталом та запобігання кризовим явищам, що обумовлює її стратегічне значення для всіх суб'єктів економічної діяльності [33].

Трактування фінансової стійкості у науковому середовищі є поліаспектним та охоплює широкий спектр підходів: від фокусу на структурі капіталу до акценту на здатності до самовідтворення та протидії ризикам [57].

Систематизація теоретичних поглядів дозволяє визначити ключові елементи, що формують концептуальну основу даної категорії. Деталізація основних підходів до визначення поняття «фінансова стійкість підприємства», що відображає еволюцію та багатогранність наукових позицій представлена у табл. 1.1.

Сучасне розуміння фінансової стійкості в українській науковій думці має комплексний, інтегративний характер, поєднуючи функціональні (платоспроможність, кредитоспроможність), структурні (оптимальна структура капіталу) та динамічні (розвиток, розширене відтворення) аспекти.

Зокрема, Д. Д. Чубін та О. Я. Коваленко розглядають її як результат еволюції категорії «фінансовий стан», який обов'язково охоплює стійкість до ризиків та здатність до самовідтворення капіталу [57].

Таблиця 1.1

Визначення поняття «фінансова стійкість підприємства» в науковій літературі

Автор(и)	Визначення (ключова суть)
Бланк І. О., Ситник Г. В., Андрієць В. С. [2]	Стан фінансових ресурсів, що забезпечує розвиток на основі зростання прибутку і капіталу при збереженні платоспроможності та кредитоспроможності в умовах допустимого ризику
Дропа Я. Б. [12]	Стан фінансового стану, який гарантує безперервне та ефективне функціонування та стійкість до дестабілізуючих факторів
Іванов М. Ф. [18]	Спроможність підтримувати рівновагу між власними та залученими коштами, забезпечуючи платоспроможність у довгостроковій перспективі
Домбровська С. О., Горбаченко М. Д. [11]	Здатність підтримувати оптимальну структуру капіталу, поточну платоспроможність та створювати передумови для розширеного відтворення
Чубін Д. Д., Коваленко О. Я. [57]	Результат еволюції категорії «фінансовий стан», що включає стійкість до ризиків та здатність до самовідтворення капіталу
Brigham E. F., Ehrhardt M. C. [65]	Financial soundness/solvency – здатність задовольняти довгострокові зобов'язання, ефективно керувати боргом та підтримувати ліквідність за допомогою системи фінансових коефіцієнтів
Van Horne J. C., Wachowicz J. M. [66]	Solvency of the firm and the firm's ability to remain solvent in the event of adversity – здатність фірми залишатися платоспроможною в умовах несприятливих обставин
Сподіна А. О., Тарасенко І. О. [46]	Стан рахунків підприємства, що гарантує його постійну платоспроможність та фінансову незалежність

Джерело: узагальнено автором

Ця концепція тісно корелює з англо-американською традицією, що фокусується на solvency – здатності фірми задовольняти довгострокові зобов'язання та ефективно керувати борговим навантаженням, залишаючись платоспроможною в умовах несприятливих обставин [65; 66]. При цьому, вітчизняні дослідники, такі як Я. Б. Дропа, акцентують увагу на гарантуванні безперервного та ефективного функціонування [12], а І. О. Бланк із співавторами підкреслюють необхідність розвитку на основі зростання прибутку [2].

Отже, можна зробити висновок, що фінансова стійкість – це не просто констатація поточного стану, а динамічна характеристика, яка описує потенціал підприємства до самодостатнього функціонування та розвитку (зростання прибутку та капіталу) в умовах, коли зовнішні та внутрішні ризики набувають системного характеру [2; 18; 46].

Фактично, фінансова стійкість визначається як балансування між

погашенням зобов'язань, ефективним управлінням структурою капіталу та здатністю до інвестиційного розвитку (зростання) в умовах підвищеного ризику, що робить її критичним фактором для забезпечення економічної безпеки підприємства [57].

З огляду на інтегративний характер категорії «фінансова стійкість», її забезпечення вимагає системного підходу до управління ключовими фінансовими факторами, що детермінують стійкість суб'єкта господарювання до внутрішніх і зовнішніх шоків [54]. Виділення основних детермінант є критично важливим для розробки ефективної політики управління фінансами, оскільки ці фактори виступають одночасно об'єктами аналізу та важелями регулювання. Дослідження І. О. Бланка, Я. Б. Дропи, а також класичні праці Е. Ф. Брігхема та Дж. К. Ван Хорна дозволяють уніфікувати підходи та виокремити три основні групи чинників, які необхідно контролювати для підтримки стабільного фінансового стану [2; 12; 65; 66]. Узагальнення ключових елементів, що характеризують ці фактори, наведені на рис. 1.1.

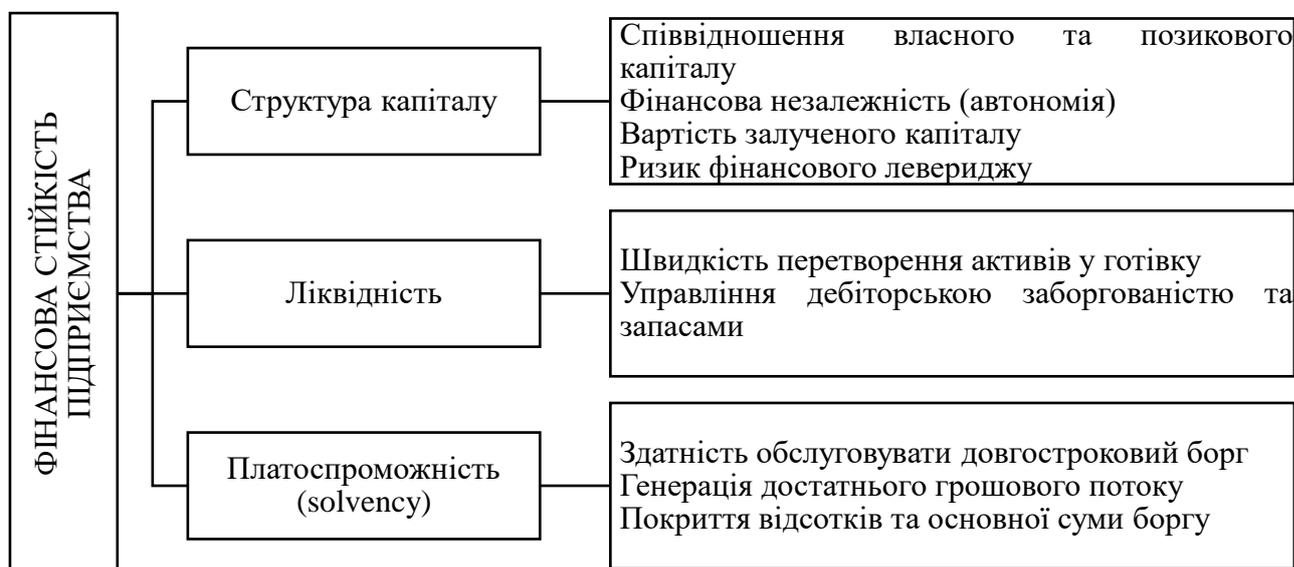

Рис. 1.1. Основні фактори, що визначають фінансову стійкість підприємства

Джерело: сформовано автором на основі [2; 12; 65; 66]

Як видно з рис. 1.1, фінансова стійкість підприємства є похідною від трьох взаємопов'язаних і критично важливих детермінант: структури капіталу, ліквідності та платоспроможності. Кожен із цих факторів відображає окремий,

проте необхідний, аспект фінансової незалежності та резистентності до ризиків.

Структура капіталу визначає рівень фінансового ризику підприємства через співвідношення власного та позикового капіталу, а також впливає на вартість фінансування та ризик фінансового левериджу [26].

Ліквідність відображає оперативну здатність суб'єкта господарювання своєчасно та в повному обсязі покривати поточні зобов'язання, що безпосередньо залежить від якості управління оборотними активами, зокрема запасами та дебіторською заборгованістю [12].

Нарешті, платоспроможність (solvency) є довгостроковою характеристикою і підтверджує здатність підприємства не лише генерувати адекватний грошовий потік, але й обслуговувати свої довгострокові боргові зобов'язання, що є ключовим індикатором його виживання в умовах підвищеної ризикованості [65].

Отже, забезпечення фінансової стійкості вимагає не лише моніторингу, а й постійної оптимізації кожного з цих трьох елементів.

В умовах підвищеної ризикованості, що охоплюють сучасну економічну дійсність, спричинену геополітичною напругою, воєнним станом та технологічною трансформацією, значення фінансової стійкості виходить за межі суто фінансового аналізу і набуває стратегічного характеру [47; 50]. Фінансова стійкість у такому контексті є не просто індикатором, а критичною передумовою виживання та збереження функціональності суб'єкта господарювання.

Підвищена ризикованість зумовлює низку системних загроз, які вимагають від підприємств значно вищого рівня фінансової резистентності.

По-перше, антикризова функція фінансової стійкості набуває особливої ваги. Вона дозволяє підприємству абсорбувати непередбачені витрати та втрати, спричинені форс-мажорними обставинами (наприклад, пошкодження активів, розриви логістичних ланцюгів), без критичного порушення його операційної діяльності [3; 26]. Наявність значного власного капіталу та мінімальна залежність від зовнішнього фінансування створюють «запас міцності», який запобігає миттєвій втраті платоспроможності та банкрутству в умовах економічного спаду [9; 28].

По-друге, фінансова стійкість є основою інвестиційної та інноваційної активності [52]. В умовах високої невизначеності потенційні інвестори та кредитори суттєво обмежують доступ до зовнішніх ресурсів. Тільки фінансово стійкі підприємства, що демонструють здатність до генерації стабільних грошових потоків та низьке боргове навантаження, можуть залучати капітал для модернізації, цифровізації чи освоєння нових ринків. Це підкреслює її розподільчу функцію – вона сигналізує ринку про надійність суб'єкта, направляючи обмежені ресурси (кредити, інвестиції) туди, де ризики мінімізовані [27; 49].

По-третє, стійкий фінансовий стан забезпечує самовідтворення капіталу та можливість розширеного відтворення [11]. Це означає, що підприємство здатне не лише покривати свої поточні витрати, але й реінвестувати прибуток для забезпечення довгострокового зростання, навіть за умов високої інфляції та економічної рецесії. Забезпечення фінансової стійкості таким чином безпосередньо корелює з реалізацією стратегії сталого розвитку [7].

Отже, у період підвищеної ризикованості фінансова стійкість перетворюється на стратегічний чинник економічної безпеки підприємства, який охоплює його незалежність від кон'юнктурних коливань ринку, гарантує безперервність діяльності та слугує основою для його адаптації до нових викликів.

Оцінка фінансової стійкості є ключовим елементом фінансового аналізу, що має на меті діагностику поточної та потенційної здатності підприємства зберігати фінансову рівновагу в довгостроковій перспективі [54; 60]. Даний процес здійснюється за допомогою комплексу методів, які класифікуються відповідно до їхньої аналітичної складності та цільового призначення: від статичної оцінки через систему показників до динамічного прогнозування кризових явищ [30]. Необхідність використання різноманітних підходів зумовлена багатоаспектністю самого поняття стійкості, яке охоплює і структурні характеристики капіталу, і оперативну ліквідність, і довгострокову платоспроможність [65].

Класична англо-американська школа фінансового менеджменту, представлена працями Е. Ф. Бріггема, Дж. К. Ван Хорна та П. Атріла, розглядає фінансову стійкість виключно як довгострокову та короткострокову

платоспроможність і оцінює її переважно через систему фінансових коефіцієнтів структури капіталу та ліквідності [64; 65; 66]. Цей підхід забезпечує високу чіткість аналізу, оскільки стійкість чітко відокремлюється від показників ефективності (рентабельності та ділової активності).

Водночас, вітчизняні автори (І. О. Бланк, О. А. Магопець, Я. Б. Дропа, Ю. М. Тютюнник) часто трактують фінансову стійкість ширше, включаючи до її оцінки також коефіцієнти рентабельності, оборотності активів та маневреності власного капіталу [2; 12; 25; 51]. Хоча такий інтегративний підхід є логічним у пострадянському академічному середовищі, він може знижувати чіткість аналізу, змішуючи стійкість з ефективністю.

Для систематизації основних методичних підходів, що застосовуються для комплексної оцінки фінансової стійкості, наведено рис. 1.2.

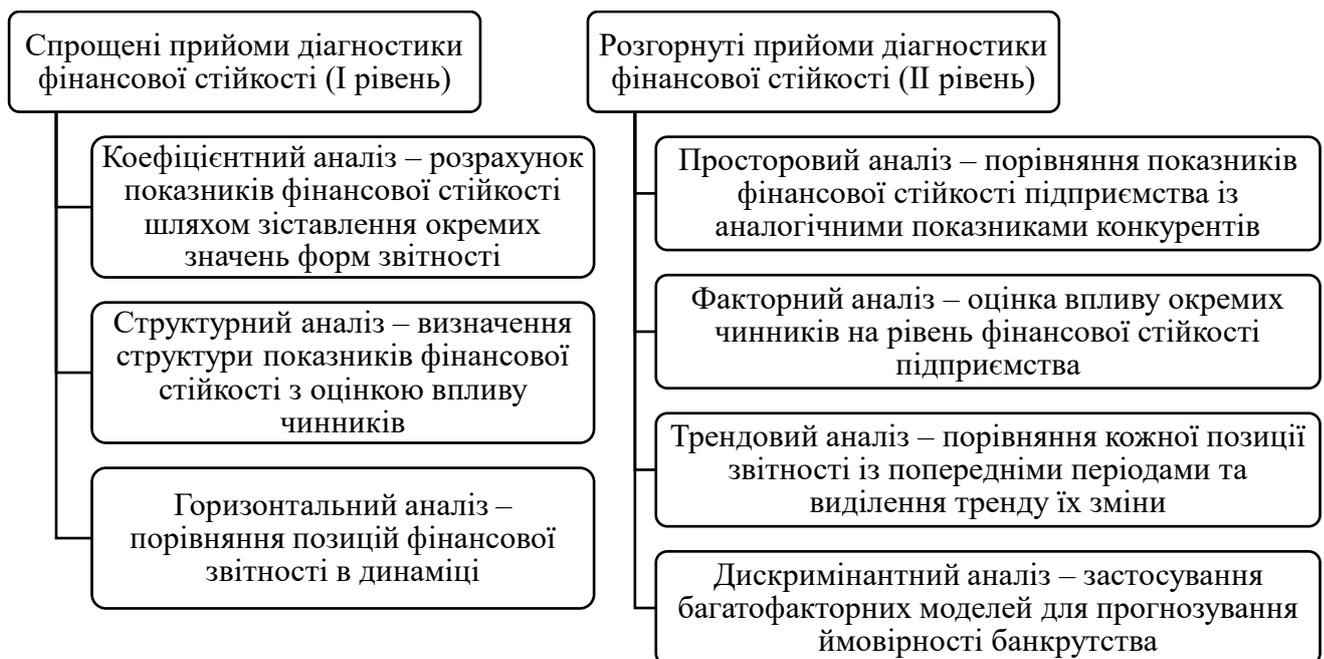

Рис. 1.2. Класифікація методичних підходів до оцінки фінансової стійкості підприємства

Джерело: узагальнено автором за [2; 12; 25; 51; 64; 65; 66]

Для забезпечення високого рівня достовірності та глибини аналізу, діагностика фінансової стійкості має охоплювати як спрощені (I рівень), так і розгорнуті (II рівень) прийоми, які диференціюються за цілями та методологічною

складністю [25; 30].

Спрощені прийоми діагностики (І рівень) є базовою основою аналізу і зорієнтовані на швидку оцінку поточного стану. До них належать: коефіцієнтний аналіз (розрахунок відносних показників), структурний аналіз (оцінка частки власного та позикового капіталу, структури активів), а також горизонтальний аналіз (порівняння позицій звітності за два суміжні періоди) [2; 12]. Ці прийоми надають загальне уявлення про фінансову незалежність та ліквідність підприємства, але не пояснюють причинно-наслідкових зв'язків.

Розгорнуті прийоми діагностики (ІІ рівень) застосовуються для поглибленого вивчення факторів впливу та прогнозування. До них належать: трендовий аналіз (визначення довгострокової тенденції зміни показників), просторовий аналіз (бенчмаркінг, порівняння з конкурентами або галузевими нормативами) та факторний аналіз (визначення кількісного впливу окремих чинників на зміну результуючого показника стійкості) [9; 25]. Крім того, на цьому рівні критично важливе місце посідає дискримінантний аналіз, який за допомогою багатофакторних моделей (наприклад, моделі Альтмана чи вітчизняні аналоги), дозволяє кількісно оцінити ймовірність настання банкрутства протягом найближчих періодів [51]. Застосування комплексу прийомів І та ІІ рівнів забезпечує всебічну та прогностично цінну оцінку фінансової стійкості підприємства.

Коефіцієнтний аналіз є основним і найбільш поширеним методом оцінки фінансової стійкості як у західній, так і у вітчизняній практиці. Його перевага полягає у можливості стандартизованого розрахунку відносних показників, що базуються на даних фінансової звітності (форма №1 «Баланс» та форма №2 «Звіт про фінансові результати») [34].

Класична англо-американська школа фінансового менеджменту традиційно поділяє коефіцієнти на дві ключові групи, що відображають різні аспекти стійкості: *debt management ratios* (коефіцієнти структури капіталу та довгострокової платоспроможності) та *liquidity ratios* (коефіцієнти короткострокової платоспроможності) [65; 66]. Перша група показників має вирішальне значення для

діагностики фінансового ризику та залежності від зовнішніх джерел. Ключові коефіцієнти довгострокової платоспроможності наведено в табл. 1.3.

Таблиця 1.3

Коефіцієнти структури капіталу та довгострокової платоспроможності

Коефіцієнт	Формула розрахунку	Норматив (орієнтовний)
Коефіцієнт автономії (концентрації власного капіталу)	$K_a = \frac{\text{Власний капітал}}{\text{Валюта балансу}}$	$\geq 0,5$
Коефіцієнт фінансової залежності	$K_{\text{фз}} = \frac{\text{Позиковий капітал}}{\text{Валюта балансу}}$	$\leq 0,5$
Коефіцієнт фінансового левериджу (Debt-to-Equity)	$K_{\text{fl}} = \frac{\text{Позиковий капітал}}{\text{Власний капітал}}$	0,67–1,0 (помірний ризик)
Коефіцієнт маневреності власних коштів	$K_m = \frac{\text{Власний капітал} - \text{Необоротні активи}}{\text{Власний капітал}}$	$\geq 0,2$
Коефіцієнт фінансової стійкості	$K_{\text{фс}} = \frac{\text{ВК} + \text{Довогострокові зобов'язання}}{\text{Валюта балансу}}$	0,7–0,9
Коефіцієнт покриття відсотків (TIE)	$\text{TIE} = \frac{\text{ЕВІТ}}{\text{Відсотки до слати}}$	$\geq 3-4$
Коефіцієнт покриття боргу (DSCR)	$\text{DSCR} = \frac{\text{Операційний грошовий потік}}{\text{Платежі за боргом}}$	$\geq 1,2-1,5$

Джерело: узагальнено автором за [25; 36; 51; 65; 66]

У табл. 1.3 представлено ключові коефіцієнти структури капіталу та довгострокової платоспроможності, які є фундаментом для оцінки фінансової стійкості. Вони відображають ступінь фінансової незалежності підприємства та його здатність обслуговувати боргові зобов'язання протягом тривалого періоду. Зокрема, коефіцієнт автономії є первинним індикатором, що показує частку власних коштів у загальній структурі пасивів, причому його нормативне значення більше 0,5 свідчить про домінування власних джерел фінансування [36]. Йому протилежний коефіцієнт фінансової залежності, який не має перевищувати 0,5, що мінімізує ризик втрати контролю над діяльністю з боку кредиторів. Коефіцієнт фінансового левериджу (Debt-to-Equity) безпосередньо корелює з фінансовим ризиком та відображає співвідношення позикових і власних коштів; його помірний діапазон 0,67–1,0 вважається оптимальним для балансування між прибутковістю та ризиком [65]. Крім показників структури, табл. 1.3 охоплює коефіцієнти покриття

(TIE та DSCR), які є критично важливими для інвесторів та кредиторів, оскільки демонструють можливість підприємства генерувати достатній операційний прибуток (ЕВІТ) та грошовий потік для стабільного обслуговування боргових зобов'язань, що є прямою ознакою довгострокової платоспроможності [41].

Друга фундаментальна група показників, необхідна для комплексної оцінки фінансової стійкості, охоплює коефіцієнти ліквідності та короткострокової платоспроможності (liquidity ratios). Ці показники є критично важливими для діагностики оперативної здатності підприємства своєчасно погашати поточні зобов'язання за рахунок оборотних активів, що є ознакою поточної фінансової стійкості [65]. Ключові показники цієї групи наведено в табл. 1.4.

Таблиця 1

Коефіцієнти ліквідності

Коефіцієнт	Формула розрахунку	Норматив (орієнтовний)
Робочий капітал (Working Capital)	$WC = \text{Оборотні активи} - \text{Поточні зобов'язання}$	> 0
Коефіцієнт поточної ліквідності	$K_{пл} = \frac{\text{Оборотні активи}}{\text{Поточні зобов'язання}}$	1-2
Коефіцієнт швидкої ліквідності	$K_{шл} = \frac{\text{Оборотні активи} - \text{Запаси}}{\text{Поточні зобов'язання}}$	0,6-1
Коефіцієнт абсолютної ліквідності	$K_{ал} = \frac{\text{Грошові кошти} + \text{Еквіваленти}}{\text{Поточні зобов'язання}}$	0,2-0,6

Джерело: сформовано автором на основі [25; 65]

Класичні коефіцієнти ліквідності ранжуються за швидкістю перетворення активів на грошові кошти [12]. Робочий капітал є абсолютним показником, який характеризує наявність надлишку оборотних активів, що залишається після покриття короткострокових зобов'язань, і є необхідною передумовою фінансової стійкості [66]. Коефіцієнт поточної ліквідності показує загальну забезпеченість поточних боргів оборотними активами [40]. Коефіцієнт швидкої ліквідності є більш консервативним, оскільки виключає найменш ліквідну частину оборотних активів – запаси, та свідчить про спроможність підприємства покрити борги за рахунок дебіторської заборгованості та грошових коштів [12]. Коефіцієнт абсолютної ліквідності є найбільш жорстким та відображає здатність миттєвого

погашення боргів лише за рахунок грошових коштів [25]. Аналіз цих показників дозволяє сформулювати об'єктивне уявлення про поточне фінансове здоров'я підприємства.

Окрім класичного коефіцієнтного аналізу, методичні підходи до оцінки фінансової стійкості охоплюють інтегральні (бальні) моделі. Ці моделі передбачають присвоєння певних балів за досягнення чи недосягнення окремих нормативів фінансових коефіцієнтів з подальшим підсумовуванням для отримання інтегрального показника [25]. Переваги таких моделей полягають у їхній комплексності та наочності, що спрощує моніторинг для нефахівців. Однак, їхніми суттєвими недоліками є суб'єктивність встановлення вагових коефіцієнтів та відносно низька точність прогнозування [9].

На противагу статичним та бальним методам, дискримінантні (мультиплікативні) моделі прогнозування банкрутства являють собою інструменти динамічної діагностики, які використовують функціональні залежності для оцінки ймовірності настання фінансової неспроможності в майбутньому [33; 51]. Ці моделі, побудовані на статистичних методах, інтегрують кілька фінансових показників у єдиний Z-рахунок, критичне значення якого сигналізує про високу загрозу банкрутства. Ключові моделі, що використовуються для аналізу фінансових передумов неспроможності підприємства, наведено в табл. 1.5.

Ключові дискримінантні моделі прогнозування банкрутства охоплюють як західні (Е. Альтмана, Спрінггейта, Лісу, Таффлера), так і вітчизняну (О. Терещенка) розробки. Західні моделі, особливо п'ятифакторна модель Альтмана, демонструють високу точність (до 94%) у діагностиці фінансової неспроможності за 1-2 роки до її настання і є найбільш авторитетними в міжнародній практиці [65].

Вони інтегрують показники ліквідності, рентабельності, ефективності використання активів та структури капіталу [51]. Українська модель О. Терещенка є адаптованою до місцевих умов функціонування підприємств, однак, як і інші вітчизняні аналоги, може мати меншу універсальність та прогностичну силу порівняно з моделями, розробленими на основі великих ринків капіталу [9].

Таблиця 1.5

Аналіз фінансових передумов неспроможності підприємства

Модель	Формула розрахунку	Значення
Двофакторна модель Е. Альтмана	$Z = -0,3877 - 1,0736Kп + 0,0579Kавт$, де $Kп$ – коефіцієнт покриття; $Kфз$ – коефіцієнт фінансової залежності (позиковий капітал / валюта балансу)	$Z=0$, імовірність банкрутства дорівнює 50%; $Z<0$, імовірність банкрутства менша за 50%; $Z>0$, імовірність банкрутства більша за 50%;
П'ятифакторна модель Е. Альтмана	$Z = 1,2X_1 + 1,4X_2 + 3,3X_3 + 0,6X_4 + 1,0X_5$, де X_1 – відношення робочого капіталу до сукупних активів; X_2 – відношення нерозподіленого прибутку до сукупних активів; X_3 – відношення прибутку від операційної діяльності до сукупних активів; X_4 – відношення ринкової вартості акцій до суми заборгованості; X_5 – відношення виручки до суми активів	Z : до 1,8 імовірність банкрутства дуже висока; від 1,8 до 2,7 імовірність банкрутства висока; від 2,8 до 2,9 імовірність банкрутства можлива; більше за 3,0 імовірність банкрутства дуже низька.
Модель Спрінгейта	$Z = 1,03 \times X_1 + 3,07 \times X_2 + 0,66 \times X_3 + 0,4 \times X_4$, де X_1 – оборотний капітал / сукупні активи; X_2 – (операційний прибуток + відсотки до сплати) / сукупні активи; X_3 – операційний прибуток / короткострокові зобов'язання; X_4 – чиста виручка від реалізації / сукупні активи.	При $Z < 0,862$ компанія є потенційним банкрутом.
Тест на ймовірність банкрутства Лісу	$Z = 0,063X_1 + 0,092X_2 + 0,057X_3 + 0,001X_4$, де X_1 – відношення оборотних активів до суми всіх активів; X_2 – відношення прибутку від реалізації до суми активів; X_3 – відношення нерозподіленого прибутку до суми активів; X_4 – відношення власного капіталу до залученого	Критичне значення $Z=0,037$
Тест на ймовірність банкрутства Таффлера	$Z = 0,53X_1 + 0,13X_2 + 0,18X_3 + 0,16X_4$, де X_1 – відношення прибутку від реалізації до короткострокових зобов'язань; X_2 – відношення оборотних активів до зобов'язань; X_3 – відношення короткострокових зобов'язань до активів; X_4 – відношення виручки від реалізації до активів	Якщо $Z > 0,3$ – сприятливі довгострокові перспективи, а коли $Z < 0,2$ – вірогідність банкрутства.
Система показників У. Бівера	Система з 5 коефіцієнтів. Ключовий – коефіцієнт Бівера	Група «благополучні компанії»: 0,4 – 0,45. За 5 років до банкрутства: 0,17. За 1 рік до банкрутства: -0,15.
Модель О. Терещенка	$Z_{ТЕР} = 1,5 \times X_1 + 0,08 X_2 + 10 \times X_3 + 5 \times X_4 + 0,3 \times X_5 + 0,1 \times X_6$, де X_1 - відношення грошових надходжень до зобов'язань; X_2 - відношення валюти балансу до зобов'язань; X_3 - відношення чистого прибутку до середньорічної суми активів; X_4 - відношення прибутку до виручки; X_5 - відношення виробничих запасів до виручки; X_6 - відношення виручки до основного капіталу.	Коли $Z_{ТЕР} > 2$ - банкрутство не загрожує; Коли $1 < Z_{ТЕР} < 2$ - фінансова стійкість порушена; Коли $0 < Z_{ТЕР} < 1$ - існує загроза банкрутства. Тобто, коли $Z_{ТЕР} > 2$ - у підприємства непогані довгострокові перспективи, а якщо $0 < Z_{ТЕР} < 1$ - банкрутство більш ніж ймовірне.

Джерело: сформовано автором на основі [9; 33]

Визначені методичні підходи до оцінки фінансової стійкості не можуть бути застосовані універсально без урахування галузевої специфіки та особливостей бізнес-моделі конкретного суб'єкта господарювання [30]. Особливо це стосується аграрного сектору, який характеризується високим впливом природно-кліматичних, технологічних та цінових ризиків. Ці унікальні фактори вимагають не лише адаптації розрахункових формул, але й коригування нормативних значень ключових коефіцієнтів та використання специфічних діагностичних прийомів, що забезпечують більш точне відображення реального фінансового стану [4]. Систематизація ключових особливостей, які необхідно враховувати при оцінці фінансової стійкості аграрних підприємств, наведено рис. 1.3.

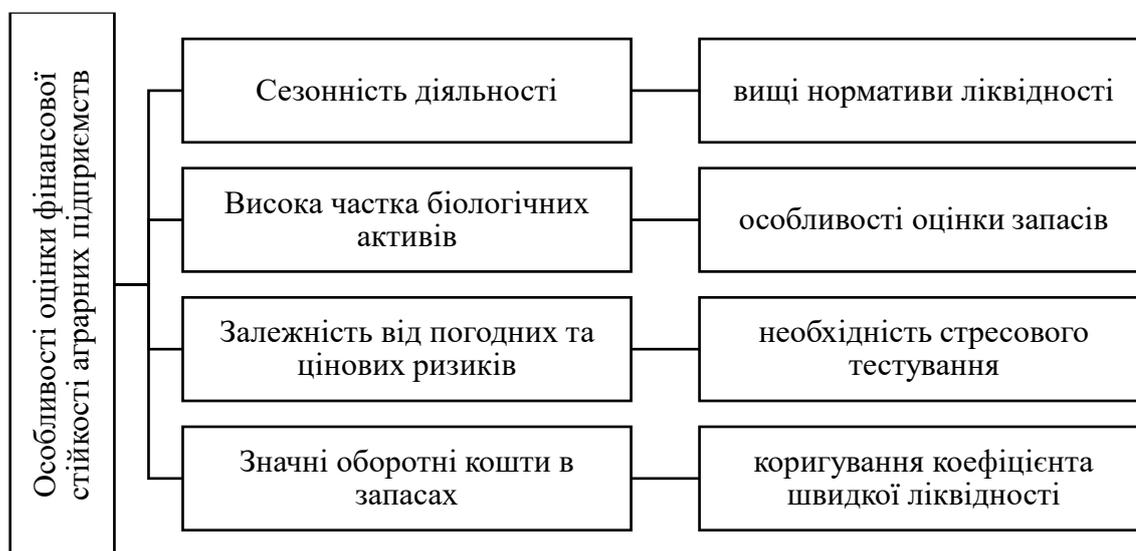

Рис. 1.3. Особливості оцінки фінансової стійкості аграрних підприємств

Джерело: сформовано автором на основі [65]

Як видно з рис. 1.3, діагностика фінансової стійкості аграрних підприємств вимагає методологічної адаптації, спричиненої чотирма основними галузевими особливостями. По-перше, сезонність діяльності призводить до нерівномірного надходження грошових коштів, що вимагає встановлення вищих нормативів ліквідності (зокрема, поточної ліквідності більше 1,5-2,5) для створення фінансового резерву на період міжсезоння [2; 12].

По-друге, висока частка біологічних активів (рослини, тварини) та готової продукції (зерно) у структурі запасів ускладнює їхню ліквідацію та вимагає

коригування оцінки запасів під час розрахунку коефіцієнтів [4].

По-третє, залежність від погодних та цінових ризиків (волатильність цін на зерно та м'ясо) обумовлює необхідність застосування стресового тестування фінансової стійкості, коли оцінка проводиться з урахуванням песимістичних сценаріїв втрати врожаю або різкого падіння цін [49].

І по-четверте, оскільки значна частина оборотних коштів аграрних підприємств часто іммобілізована в запасах, необхідно ретельно проводити коригування коефіцієнта швидкої ліквідності, враховуючи фактичну ринкову ліквідність цих запасів [66].

Фінансова стійкість підприємства в умовах триваючої економічної та воєнної турбулентності значною мірою визначається його здатністю ефективно протистояти комплексу зовнішніх і внутрішніх ризиків [58].

У фінансовому менеджменті ризик традиційно трактується як ймовірність відхилення фактичних фінансових результатів від запланованих через дію невизначених факторів [50]. В контексті української економіки 2022–2025 років домінуючим дестабілізуючим чинником залишаються воєнні дії, які мають ефект мультиплікатора, що посилює усі інші ризики (інфляційні, валютні, операційні) та робить управління ними критичною умовою виживання підприємства, особливо в капіталоємних та ризикових секторах, як-от аграрний [29; 36; 47]. Для забезпечення стійкості необхідно чітко розмежовувати та систематизувати джерела загроз. Узагальнення чинників, що впливають на фінансову стійкість підприємства, наведено рис. 1.4.

Як показано на рис. 1.4, чинники, що впливають на фінансову стійкість, поділяються на зовнішні та внутрішні. Зовнішні чинники є переважно неконтрольованими для менеджменту підприємства і походять із макроекономічного середовища, включаючи загальні тренди (інфляція, безробіття) та непередбачувані події (військові конфлікти, політична нестабільність) [16]. У 2025 році саме військові конфлікти залишаються ключовим зовнішнім дестабілізатором, що радикально посилює всі інші макроекономічні чинники, руйнуючи логістичні ланцюги, обмежуючи доступ до капіталу та зменшуючи

місткість внутрішнього ринку [3].

Рис. 1.4. Чинники, що впливають на фінансову стійкість підприємства

Джерело: сформовано автором на основі [3; 26; 36; 47]

Натомість, внутрішні чинники є контрольованими і виникають як результат управлінських рішень у сфері операційної, інвестиційної та фінансової діяльності [59]. Особливо значущими є фінансові чинники, які безпосередньо формують рівень фінансової стійкості та охоплюють неефективну структуру активів, надмірне боргове навантаження та залежність від короткострокового фінансування, що є вкрай небезпечним в умовах високої невизначеності [16]. Отже, для підтримки стійкості необхідно не лише мінімізувати вплив неконтрольованих зовнішніх загроз, але й концентрувати управлінські зусилля на оптимізації внутрішніх, контрольованих чинників, які є основою для формування фінансового запасу міцності.

Особливо гостро зовнішні ризики проявляються через комплексний

негативний ефект, який чинить триваюча війна на операційну та фінансову діяльність суб'єктів господарювання [3; 26]. Цей вплив має системний характер, охоплюючи як макроекономічні шоки, так і мікрорівневі операційні збої, які безпосередньо погіршують ліквідність, структуру капіталу та загальну платоспроможність підприємств. Ескалація ризиків вимагає від фінансового менеджменту негайної ідентифікації та мінімізації негативних каналів впливу. систематизація основних факторів впливу війни на фінансову стійкість підприємств наведена на рис. 1.5.

Рис. 1.5. Фактори впливу війни на фінансову стійкість підприємств

Джерело: сформовано автором на основі [26; 29; 36; 47]

На рис. 1.5 систематизовано ключові канали негативного впливу, які безпосередньо погіршують ліквідність, платоспроможність та структуру капіталу підприємств, створюючи системний фінансовий тиск. Зокрема, порушення логістичних ланцюгів та зменшення виробничих потужностей є прямими наслідками бойових дій, що призводить до падіння обсягів реалізації та зниження рентабельності. Зростання витрат, спричинене інфляцією, девальвацією та підвищенням вартості енергоносіїв (наприклад, зростання цін на паливо та добрива

на 40–70% порівняно з довоєнним періодом), критично впливає на собівартість продукції та маржинальність, що особливо гостро відчувається в аграрному секторі [36]. Нарешті, дефіцит трудових ресурсів через мобілізацію та міграцію кваліфікованих кадрів створює операційні обмеження, які опосередковано знижують фінансову стійкість через падіння ефективності [29]. Отже, комплексна оцінка фінансової стійкості в умовах війни вимагає не лише аналізу традиційних коефіцієнтів, але й обов'язкового врахування цих системних чинників для прогнозування майбутніх фінансових ризиків.

В умовах системного впливу воєнних факторів, коли зовнішні загрози набувають характеру некерованого форс-мажору, пасивний аналіз фінансової стійкості стає недостатнім [47].

Для збереження фінансової рівноваги та забезпечення безперервності діяльності підприємствам необхідно запроваджувати активну, комплексну систему управління ризиками (Enterprise Risk Management), яка дозволяє не лише ідентифікувати, але й пом'якшити (мітигувати) негативний вплив дестабілізуючих чинників [50; 58]. Така система виступає як критичний механізм, що інтегрує стратегічне планування та оперативний фінансовий менеджмент, перетворюючи потенційні загрози на контрольовані витрати.

На рис. 1.6 наведена система управління ризиками являє собою циклічну модель системи управління ризиками, яка є ключовою для збереження фінансової стійкості в умовах системної невизначеності. Ця система функціонує як безперервний процес, що починається з ідентифікації всіх потенційних загроз, включно з прямими воєнними ризиками, що впливають на активи та виробничі потужності.

Критичним етапом є оцінка та пріоритизація, де ризики ранжуються за їхньою ймовірністю та потенційним фінансовим збитком, що є основою для розподілу обмежених ресурсів. Вибір стратегії охоплює як внутрішні заходи (зниження через резервування), так і зовнішні механізми (передача через страхування воєнних ризиків, де це можливо) [50].

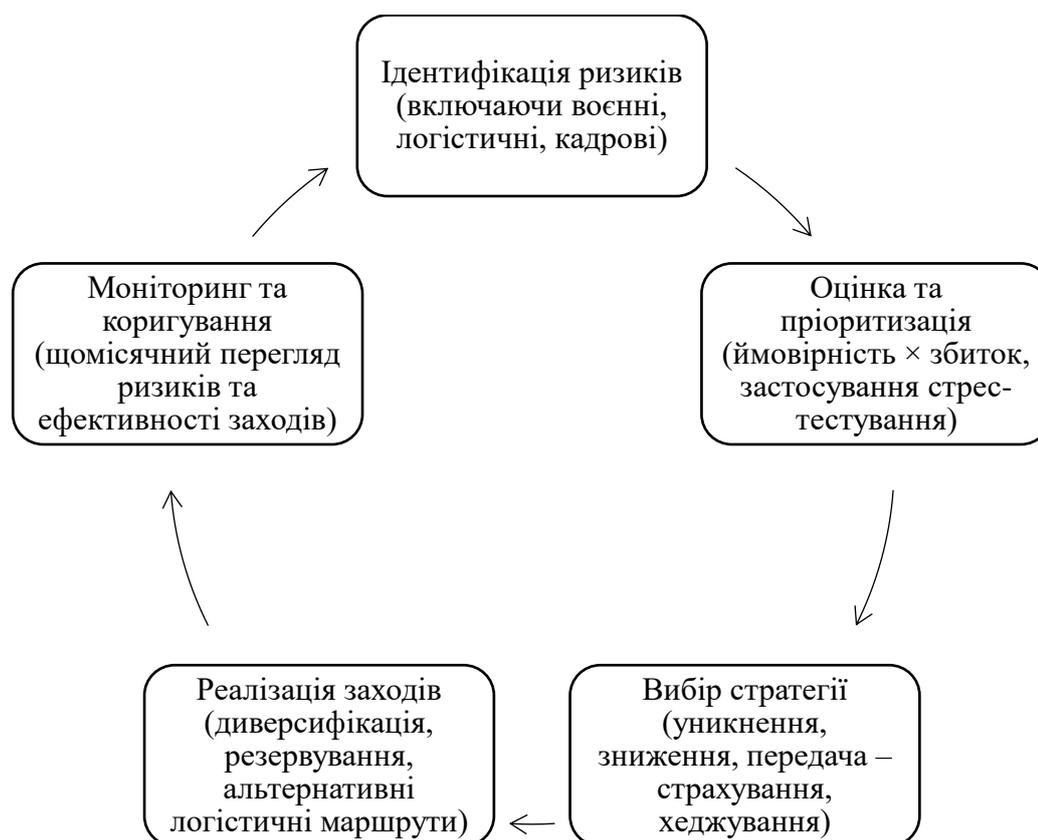

Рис. 1.6. Системи управління ризиками для забезпечення фінансової стійкості у воєнний період

Джерело: сформовано автором на основі [46; 50]

Успішна реалізація заходів, таких як формування фінансових резервів, диверсифікація ринків збуту та побудова альтернативних логістичних маршрутів (особливо актуально для аграрного сектору), безпосередньо призводить до пом'якшення впливу зовнішніх шоків [58]. Таким чином, безперервний моніторинг та коригування цієї системи гарантує, що кінцевий результат – збереження ліквідності та платоспроможності – буде досягнутий навіть в умовах тривалого воєнного конфлікту.

Отже, проведений теоретичний аналіз дозволяє стверджувати, що фінансова стійкість підприємства є комплексною економічною категорією, яка інтегрує аспекти платоспроможності, оптимальної структури капіталу та здатності до самовідтворення в умовах системної ризикованості. Сучасне розуміння цієї категорії, сформоване як вітчизняними, так і зарубіжними авторами, тяжіє до трактування стійкості як довгострокової та короткострокової платоспроможності

за будь-яких несприятливих обставин.

Ключовими детермінантами фінансової стійкості є три взаємопов'язані фактори: структура капіталу, ліквідність та платоспроможність, які формують основу класичного коефіцієнтного аналізу. В умовах підвищеної ризикованості, зокрема триваючого воєнного стану, ці фактори набувають стратегічного значення, перетворюючись на необхідну умову виживання та відновлення діяльності підприємства.

Методичний апарат оцінки фінансової стійкості включає коефіцієнтний аналіз як базовий інструмент, доповнений інтегральними моделями та дискримінантними моделями прогнозування банкрутства. При цьому для аграрного сектору необхідна адаптація нормативів і методик з урахуванням сезонності, високої частки біологічних активів та залежності від природно-кліматичних і воєнних ризиків.

Отже, фінансова стійкість у сучасних умовах є не статичним станом, а динамічним процесом, що вимагає постійного моніторингу ризиків і активного управління ними. Тільки комплексне поєднання класичного коефіцієнтного аналізу з системою ризик-менеджменту дозволяє підприємству зберегти платоспроможність і створити передумови для післявоєнного відновлення.

РОЗДІЛ 2

АНАЛІЗ ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ ТОВ «ЕКСПЕРТ-АГРОТРЕЙД»

2.1. Організаційно-економічна характеристика діяльності підприємства

Діагностика фінансової стійкості будь-якого суб'єкта господарювання неможлива без глибокого розуміння його організаційно-правової форми, специфіки галузевої належності та ретроспективного аналізу ключових етапів розвитку. Об'єктом дослідження у кваліфікаційній роботі обрано Товариство з обмеженою відповідальністю «Експерт-Агротрейд» (далі – ТОВ «Експерт-Агротрейд»), яке є типовим представником аграрного сектору економіки України, що функціонує в умовах підвищеної ризикованості. Правовий статус підприємства, його організаційна структура та механізми розподілу фінансових результатів формують інституційне середовище, в якому здійснюється управління фінансами, що безпосередньо впливає на рівень його фінансової безпеки та інвестиційної привабливості (табл. 2.1) [25].

Таблиця 2.1

Основні відомості про підприємство

Показник	Значення
Повна назва	Товариство з обмеженою відповідальністю «Експерт-Агротрейд»
Скорочена назва	ТОВ «Експерт-Агротрейд»
Назва англійською	Limited Liability Company Expert-Agrotrade
Код ЄДРПОУ	38835799
Дата реєстрації	23.07.2013
Статутний капітал	10000000 грн
Організаційно-правова форма	Товариство з обмеженою відповідальністю
Основний КВЕД	01.46 – Розведення свиней
Інші КВЕДи	10.11 – Виробництво м'яса; 46.11 – Діяльність посередників у торгівлі сільськогосподарською сировиною; 46.21 – Оптова торгівля зерном, насінням і кормами для тварин; 46.32 – Оптова торгівля м'ясом і м'ясними продуктами
Керівник	Новіков Денис Владиславович
Юридична адреса	вул. Центральна, будинок 108-А, с. Хутірське, Дніпровський р-н, Дніпропетровська обл., 51822
Телефон	+380 56 790 44 74

Джерело: сформовано автором на основі [53]

Як свідчать дані табл. 2.1, ТОВ «Експерт-Агротрейд» функціонує на ринку понад 10 років, що підтверджує його здатність адаптуватися до змінних економічних умов. Організаційно-правова форма у вигляді товариства з обмеженою відповідальністю є найбільш поширеною для середнього бізнесу в Україні, оскільки забезпечує баланс між гнучкістю управління та обмеженням фінансових ризиків для власників. Статутний капітал у розмірі 10 млн грн, сформований з номінальної вартості часток учасників, створює достатню базу для гарантування інтересів кредиторів, що відповідає вимогам Цивільного кодексу України та Закону України «Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю» [40; 41].

Діяльність товариства регулюється загальноправовими та установчими положеннями, закріпленими у Статуті. ТОВ «Експерт-Агротрейд» має статус юридичної особи, володіє відокремленим майном та несе самостійну відповідальність за своїми зобов'язаннями усім належним йому майном. При цьому фінансова відповідальність учасників обмежується лише межами їхніх внесків до статутного капіталу, що знижує інвестиційні ризики власників, але вимагає від менеджменту більш консервативної політики управління капіталом для підтримання довіри зовнішніх стейкхолдерів.

Основною метою діяльності визначено отримання прибутку шляхом здійснення виробничо-господарських операцій, що класифікує підприємство як комерційну організацію [2].

Предмет діяльності охоплює широкий спектр напрямів агробізнесу: від безпосереднього виробництва (розведення свиней) до переробки (виробництво м'яса) та торгівлі, включаючи зовнішньоекономічні операції, що створює передумови для диверсифікації джерел доходів.

Важливим аспектом забезпечення фінансової стійкості є чітка регламентація майнових відносин між учасниками та товариством. Права учасників ТОВ «Експерт-Агротрейд» охоплюють участь в управлінні, розподіл прибутку та отримання повної інформації про фінансовий стан. Обов'язки полягають у своєчасному внесенні вкладів та дотриманні комерційної таємниці. Статутом

передбачено механізми виходу учасників: якщо частка становить менше 50%, вихід можливий без згоди інших, якщо 50% і більше – лише за згодою. Цей момент є критичним для фінансового планування, оскільки вихід учасника супроводжується виплатою вартості його частки протягом шести місяців, що може створити значне навантаження на грошові потоки та ліквідність підприємства. Наявність переважного права учасників на купівлю відчужуваної частки сприяє збереженню стабільності структури власності [53].

Фінансовий механізм функціонування товариства базується на порядку формування та розподілу прибутку. Чистий прибуток утворюється після покриття всіх матеріальних витрат, витрат на оплату праці, сплати відсотків за кредитами та податкових зобов'язань згідно з Податковим кодексом України [40].

Важливим елементом фінансової стратегії є імперативна вимога щодо формування резервного (страхового) капіталу за рахунок відрахувань від чистого прибутку. Цей фонд виступає буфером для покриття непередбачених збитків, що прямо впливає на підвищення фінансової стійкості. Розподіл дивідендів здійснюється пропорційно часткам учасників, проте існують законодавчі обмеження (financial covenants): виплата заборонена, якщо активів підприємства недостатньо для задоволення вимог кредиторів або наявні ознаки неплатоспроможності. Такий підхід відповідає принципам обачливості та захисту інтересів кредиторів [43].

Ефективність фінансового менеджменту значною мірою залежить від якості корпоративного управління. Управлінська вертикаль ТОВ «Експерт-Агротрейд» побудована за дволанковою системою, що забезпечує чіткий розподіл функцій стратегічного планування та операційного виконання.

У табл. 2.2 представлено розподіл компетенцій між вищим (Загальні збори учасників) та виконавчим (Директор) органами управління. Загальні збори здійснюють стратегічне керівництво, включаючи затвердження фінансової звітності та розподіл прибутку, що є ключовим для формування власного капіталу. Враховуючи масштаб діяльності підприємства, функція контролю за виконавчим органом реалізується власниками безпосередньо, без створення Наглядової ради,

що спрощує процедуру прийняття рішень.

Таблиця 2.2

**Розподіл ключових функцій та повноважень органів управління ТОВ
«Експерт-Агротрейд»**

Орган управління	Компетенція (ключові повноваження)	Сфера впливу (фінансово-обліковий аспект)
Загальні збори учасників (Вищий орган)	<ol style="list-style-type: none"> 1. Визначення стратегії розвитку та затвердження річних звітів; 2. Розподіл чистого прибутку та виплата дивідендів; 3. Обрання, звільнення та контроль діяльності директора; 4. Прийняття рішень про значні правочини. 	Стратегічні фінансові рішення, контроль капіталу та аудит результатів діяльності
Виконавчий орган (Директор)	<ol style="list-style-type: none"> 1. Оперативне управління поточною діяльністю; 2. Розпорядження майном та коштами в межах повноважень; 3. Організація бухгалтерського обліку, звітності та документообігу; 4. Представництво інтересів товариства. 	Оперативне управління активами, забезпечення ліквідності, фінансовий та податковий облік

Джерело: сформовано автором на основі [53]

Директор несе персональну відповідальність за організацію бухгалтерського обліку, дотримання податкової дисципліни та ефективне використання активів у поточному періоді. Процедури реорганізації та ліквідації товариства також чітко регламентовані: у разі ліквідації встановлено жорстку черговість задоволення вимог кредиторів (першочергово – виплати персоналу та бюджету), і лише залишкове майно розподіляється між учасниками [41].

Для реалізації виробничо-комерційних завдань на підприємстві сформовано лінійно-функціональну організаційну структуру, яка забезпечує спеціалізацію управлінської праці. Схематичне відображення організаційної побудови підприємства наведено на рис. 2.1.

Згідно з даними, представленими на рис. 2.1, організаційна структура ТОВ «Експерт-Агротрейд» є ієрархічною та має централізований характер управління. Директор (Новіков Д. В.) координує ключові підрозділи: виробничий відділ (розведення та догляд за тваринами, 15 осіб), комерційний відділ (продаж м'яса та посередництво, 5 осіб), фінансовий відділ (облік та розрахунки, 3 особи) та

адміністративний блок (персонал та логістика, 2 особи).

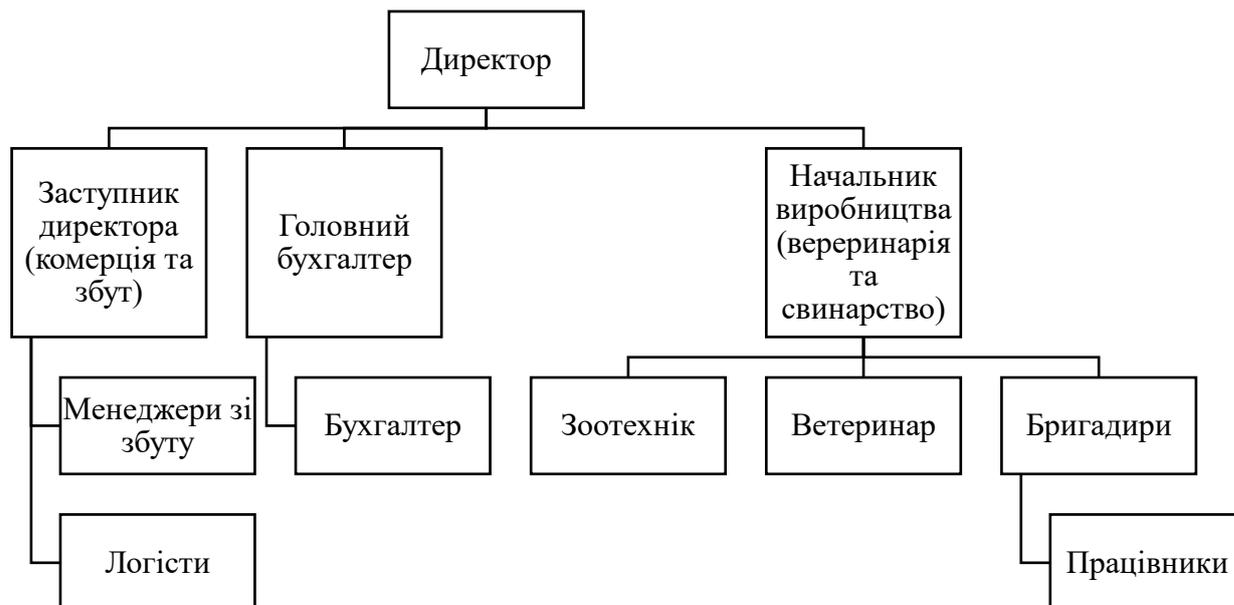

Рис. 2.1. Організаційна структура ТОВ «Експерт-Агротрейд»

Джерело: сформовано автором на основі [53]

Така модель сприяє швидкому ухваленню рішень щодо інвестицій у біологічні активи, однак, як зазначається в наукових працях, вона може потребувати подальшого посилення децентралізації в умовах зростання штату [27]. Зазначена структура цілком узгоджується з принципами організації фінансового обліку, які регулюються Національними положеннями (стандартами) бухгалтерського обліку (НП(С)БО) [34; 35]. У контексті малого підприємства така організація забезпечує ефективний контроль за оборотними активами, включаючи запаси кормів та поточні біологічні активи.

Аналіз організаційно-економічної характеристики був би неповним без оцінки основних фінансових результатів діяльності за досліджуваний період. Динаміка ключових економічних індикаторів дозволяє виявити тренди розвитку підприємства в умовах воєнного стану та оцінити ефективність його адаптації до кризових явищ.

Основні фінансово-економічні показники ТОВ «Експерт-Агротрейд» за 2022–2024 роки узагальнено в табл. 2.3.

Таблиця 2.3

Основні фінансово-економічні показники підприємства

Показник	Звіт 2022	Звіт 2023	Звіт 2024	Відхилення 2023 до 2022, тис. грн	Відхилення 2023 до 2022, %	Відхилення 2024 до 2023, тис. грн	Відхилення 2024 до 2023, %
Чистий дохід, тис. грн.	63,90	28537,10	55776,70	28473,20	44559,00	27239,60	95,45
Чистий прибуток, тис. грн.	-1180,30	14531,60	7650,10	15711,90	х	-6881,50	-47,36
Активи середньорічні, тис. грн.	16536,20	48523,20	67653,15	31987,00	193,44	19129,95	39,42
Власний капітал середньорічний, тис. грн.	-10410,15	1262,50	17350,35	11672,65	-112,13	16087,85	1274,29
ROS, %	-1847,10	50,92	13,72	1898,03	х	-37,21	х
ROA, %	-7,14	29,95	11,31	37,09	х	-18,64	х
ROE, %	11,34	1151,02	44,09	1139,68	х	-1106,93	х
Фондовіддача, %	0,64	257,22	416,09	256,58	х	158,87	х
Продуктивність праці, тис. грн/особу	9,13	1297,14	2231,07	1288,01	14109,68	933,93	72,00

Джерело: розраховано та сформовано автором на основі [53]

Дані табл. 2.3 демонструють кардинальну трансформацію фінансового стану підприємства протягом трьох років. У 2022 році, який став роком початку повномасштабного вторгнення, ТОВ «Експерт-Агротрейд» зазнало суттєвих збитків (1180,3 тис. грн) на тлі критично низького чистого доходу (63,9 тис. грн), що пояснюється порушенням логістики та виробничого циклу. Середньорічний власний капітал мав від'ємне значення (-10410,15 тис. грн), що свідчило про глибоку фінансову кризу та покриття збитків за рахунок позикових коштів.

Проте вже у 2023 році спостерігається стрімке відновлення: чистий дохід зріс у 446 разів, досягнувши 28537,1 тис. грн, а підприємство отримало рекордний чистий прибуток у 14 531,6 тис. грн. Показники рентабельності сягнули аномально високих значень (ROS – 50,92%, ROE – 1151,02%), що є наслідком ефекту низької бази порівняння та реалізації накопичених запасів. У 2024 році відбулася стабілізація діяльності: попри зростання доходу на 95,45% (до 55776,7 тис. грн), чистий прибуток знизився на 47,36% (до 7650,1 тис. грн). Це призвело до

нормалізації рентабельності продажів (ROS) на рівні 13,72%, що відповідає середньогалузевим показникам [4]. Зростання фондівдачі до 416,09% та продуктивності праці до 2231,07 тис. грн/особу свідчить про інтенсифікацію використання ресурсного потенціалу.

Для розуміння джерел формування фінансових результатів доцільно проаналізувати структуру видів діяльності підприємства. Це дозволяє оцінити рівень диверсифікації бізнесу та визначити ключові центри генерації прибутку. Розподіл видів діяльності за їх внеском у фінансову діяльність наведено в табл. 2.4.

Таблиця 2.4

Розбивка видів діяльності ТОВ «Експерт-Агротрейд»

Код КВЕД	Опис	Внесок у фінансову діяльність (%)
01.46	Розведення свиней	65,0
10.11	Виробництво м'яса	15,0
46.11	Діяльність посередників у торгівлі сільськогосподарською сировиною	10,0
46.21	Оптова торгівля зерном, насінням і кормами для тварин	5,0
46.32	Оптова торгівля м'ясом і м'ясними продуктами	5,0

Джерело: сформовано автором на основі внутрішніх даних [53]

Як видно з табл. 2.4, бізнес-модель ТОВ «Експерт-Агротрейд» є вертикально інтегрованою з домінуванням виробничого сегменту. Основний вид діяльності – розведення свиней (КВЕД 01.46) – забезпечує 65% фінансового результату, що визначає високу залежність підприємства від біологічних ризиків (епідемії, падіж) та волатильності цін на корми [6]. Виробництво м'яса (15%) та оптова торгівля (сумарно 20%) виконують допоміжну функцію, дозволяючи отримувати додаткову маржу на етапах переробки та збуту. Така структура є типовою для аграрних підприємств, що прагнуть контролювати ланцюг створення вартості, однак вимагає специфічних підходів до управління оборотним капіталом.

Фінансова стійкість безпосередньо залежить від співвідношення власних та залучених джерел фінансування. Аналіз елементів фінансової структури дозволяє оцінити рівень фінансової незалежності підприємства станом на кінець досліджуваного періоду. Структуру джерел формування майна ТОВ «Експерт-

Агротрейд» наведено в табл. 2.5.

Таблиця 2.5

Основні елементи фінансової структури ТОВ «Експерт-Агротрейд»

Елемент	Опис (на 31.12.2024)	Джерело фінансування (%)
Власний капітал	21175,4 тис. грн (включає нерозподілений прибуток 11175,4 тис. грн)	36,4
Довгострокові зобов'язання	0 тис. грн	0,0
Поточні зобов'язання	37075,0 тис. грн (включає кредиторську заборгованість 10 084,9 тис. грн)	63,6
Загальна структура	Баланс 58250,4 тис. грн	100,0

Джерело: сформовано автором на основі [53]

Дані табл. 2.5 свідчать про те, що на кінець 2024 року фінансова структура підприємства характеризується помірною фінансовою залежністю. Власний капітал становить 36,4% у валюті балансу (21175,4 тис. грн), що є позитивним зрушенням порівняно з кризовим 2022 роком. Значна частина власного капіталу сформована за рахунок нерозподіленого прибутку, що підтверджує здатність підприємства до самофінансування [12]. Водночас відсутність довгострокових зобов'язань та значна питома вага поточних зобов'язань (63,6%) створює ризики ліквідності, оскільки фінансування активів значною мірою здійснюється за рахунок короткострокових джерел. Така структура капіталу є характерною для торговельно-виробничих підприємств, але вимагає постійного моніторингу платіжного календаря для уникнення касових розривів [43; 65].

Отже, організаційно-економічна характеристика ТОВ «Експерт-Агротрейд» дозволяє ідентифікувати його як динамічно зростаюче підприємство аграрного сектору, яке успішно пододало наслідки кризи 2022 року. Маючи статус товариства з обмеженою відповідальністю та чітку управлінську структуру, підприємство демонструє високі темпи відновлення ділової активності та прибутковості. Водночас виявлені диспропорції у фінансовій структурі, зокрема висока частка поточних зобов'язань та залежність від одного виду діяльності, актуалізують необхідність поглибленого аналізу фінансової стійкості, що буде здійснено у наступних підрозділах роботи.

2.2. Оцінка фінансової стійкості підприємства

Комплексна оцінка фінансової стійкості підприємства є центральним елементом аналітичного дослідження, оскільки вона дозволяє синтезувати результати аналізу майнового стану, платоспроможності та ефективності господарювання. У науковій літературі під фінансовою стійкістю розуміють такий стан фінансових ресурсів, який забезпечує розвиток підприємства на основі зростання прибутку і капіталу при збереженні платоспроможності в умовах допустимого рівня ризику [2; 18]. Для ТОВ «Експерт-Агротрейд», яке функціонує в умовах підвищеної турбулентності аграрного ринку та воєнного стану, оцінка стійкості вимагає застосування системного підходу, що базується на аналізі чотирьох ключових блоків: структури капіталу, ліквідності, рентабельності та ділової активності [12; 25].

Варто наголосити на існуванні суттєвих методологічних розбіжностей у трактуванні складових фінансової стійкості між західною та вітчизняною школами фінансового менеджменту. Класики англо-американської теорії, зокрема Ю. Брігхем [65] та Дж. Ван Хорн [66], чітко розмежовують поняття: до фінансової стійкості (solvency) вони відносять виключно показники структури капіталу та довгострокової платоспроможності, тоді як рентабельність та ділова активність класифікуються як показники результативності діяльності (performance ratios). Натомість у вітчизняній практиці фінансового аналізу [2; 12] домінує інтегральний підхід, згідно з яким фінансова стійкість розглядається як комплексна характеристика, що поглинає в себе ліквідність (як форму поточної платоспроможності), структуру капіталу (як довгострокову платоспроможність), а також ефективність використання ресурсів. У даному дослідженні нами застосовано саме цей комплексний підхід для всебічної оцінки стану підприємства. Окремо слід зазначити, що оскільки ТОВ «Експерт-Агротрейд» за організаційно-правовою формою не є акціонерним товариством і його корпоративні права не обертаються на фондовому ринку, група ринкових показників (market value ratios) у роботі не розраховується.

Першим етапом діагностики є оцінка фінансової стійкості у вузькому розумінні, що характеризує ступінь залежності підприємства від зовнішніх джерел фінансування. Структура капіталу визначає фінансову незалежність суб'єкта господарювання та його здатність маневрувати власними коштами.

Слід зазначити, що перелік розрахованих показників адаптовано до інформаційних можливостей спрощеної фінансової звітності суб'єкта малого підприємництва (Форми № 1-м та № 2-м). Зокрема, коефіцієнти покриття відсотків (ТІЕ) та обслуговування боргу (DSCR), розглянуті у теоретичній частині, не розраховувалися через відсутність у публічній звітності окремих статей витрат на обслуговування боргових зобов'язань. Крім того, з метою уникнення дублювання економічного змісту, не наводиться розрахунок коефіцієнта фінансової залежності, оскільки він є оберненим до коефіцієнта автономії та автоматично впливає з нього. Таким чином, аналіз зосереджено на найбільш репрезентативних індикаторах структури капіталу.

Динаміка показників фінансової стійкості ТОВ «Експерт-Агротрейд» за 2022–2024 роки представлена в таблиці 2.6.

Таблиця 2.6

Показники структури капіталу (фінансової стійкості) ТОВ «Експерт-Агротрейд»

Показники	Звіт 2022 року	Звіт 2023 року	Звіт 2024 року	Абсолютне відхилення 2023/2022	Абсолютне відхилення 2024/2023
Коефіцієнт автономії (концентрації власного капіталу)	-0,55	0,18	0,36	0,73	0,19
Коефіцієнт співвідношення позикових і власних коштів (плече важеля)	-2,82	4,70	1,75	7,51	-2,95
Коефіцієнт маневреності власних коштів	н/р	-0,51	0,15	х	0,66
Коефіцієнт фінансової стійкості	-0,54	0,18	0,36	0,72	0,19

Примітка: у 2022 р. розрахунок коефіцієнта маневреності не має економічного змісту через від'ємний власний капітал.

Джерело: розраховано автором на основі [53]

Аналіз даних таблиці 2.6 свідчить про фундаментальні позитивні зрушення у

фінансовій архітектурі підприємства, які відбулися протягом досліджуваного періоду. У 2022 році ТОВ «Експерт-Агротрейд» перебувало у стані глибокої фінансової кризи, про що свідчить від'ємне значення коефіцієнта автономії (-0,55). Це означало повну втрату власного капіталу внаслідок збитків та фінансування діяльності виключно за рахунок позикових коштів, що створювало критичну загрозу банкрутства [9].

Проте вже у 2023–2024 роках спостерігається стійка тенденція до відновлення фінансової незалежності. Коефіцієнт автономії у 2024 році досяг рівня 0,36. Хоча це значення все ще не досягає нормативного рівня (0,5), рекомендованого для аграрних підприємств [47], динаміка його зростання (+0,19 пункти за останній рік) є переконливим доказом ефективності обраної стратегії капіталізації прибутку.

Найважливішим індикатором якісного оздоровлення фінансів є динаміка коефіцієнта маневреності власних коштів. У 2023 році цей показник становив -0,51, що свідчило про те, що весь власний капітал та частина позикових коштів були іммобілізовані у необоротних активах. У 2024 році коефіцієнт вперше набув позитивного значення (0,15). Економічний зміст цього зрушення полягає в тому, що станом на кінець звітної періоду власний капітал повністю покриває вартість необоротних активів, а 15% власного капіталу спрямовано на фінансування оборотних активів. Це є ознакою переходу до моделі фінансування, що відповідає «золотому правилу» балансу [2].

Суттєво знизився рівень фінансового ризику, що підтверджується динамікою коефіцієнта співвідношення позикових і власних коштів (плеча фінансового важеля). Зменшення цього показника з критичних 4,70 у 2023 році до 1,75 у 2024 році свідчить про те, що на 1 грн власного капіталу тепер припадає 1,75 грн позикових коштів. Таке зниження боргового навантаження підвищує стійкість підприємства до коливань ринкової кон'юнктури та зростання вартості кредитних ресурсів [27]. Коефіцієнт фінансової стійкості у 2024 році зрівнявся з коефіцієнтом автономії (0,36) через відсутність довгострокових зобов'язань, що вказує на консервативну політику фінансування активів.

Для наочного відображення трансформації джерел фінансування та зміни рівня фінансової залежності доцільно розглянути графічну інтерпретацію динаміки структури капіталу (рис. 2.2).

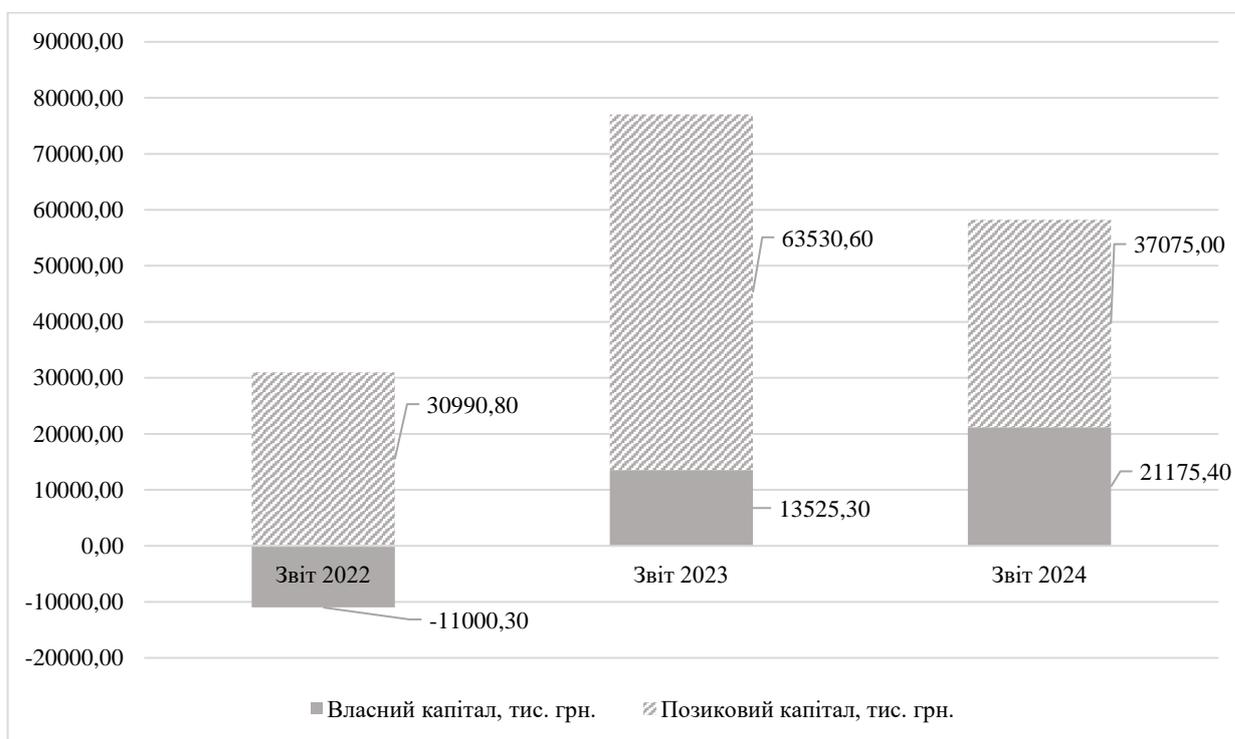

Рис. 2.2. Динаміка структури джерел фінансування ТОВ «Експерт-Агротрейд»

Джерело: сформовано автором на основі [53]

Графічні дані підтверджують висновок про поступове заміщення позикового капіталу власним. Якщо у 2022 році підприємство повністю залежало від кредиторів, то у 2024 році більше третини активів фінансується власними власниками. Така тенденція є позитивним сигналом для контрагентів та фінансових установ, підвищуючи інвестиційну привабливість підприємства [49].

Наступним критично важливим етапом оцінки є аналіз ліквідності, який характеризує здатність підприємства своєчасно розраховуватися за своїми поточними зобов'язаннями. В умовах воєнного стану, коли доступ до зовнішнього кредитування обмежений, управління ліквідністю стає пріоритетом фінансового менеджменту [29].

Розрахунок основних показників ліквідності наведено в таблиці 2.7.

Таблиця 2.7

Показники ліквідності ТОВ «Експерт-Агротрейд»

Показники	Звіт 2022 року	Звіт 2023 року	Звіт 2024 року	Абсолютне відхилення 2023/2022	Абсолютне відхилення 2024/2023
Коефіцієнт загальної ліквідності (покриття)	0,406	0,895	1,086	0,489	0,191
Коефіцієнт поточної (швидкої) ліквідності	0,338	0,829	0,948	0,491	0,119
Коефіцієнт абсолютної ліквідності	0,010	0,008	0,003	-0,002	-0,005
Чистий оборотний (робочий) капітал, тис. грн	-18262,50	-6649,00	3198,60	11613,50	9847,60

Джерело: розраховано автором на основі [53]

Аналіз даних таблиці 2.7 дозволяє констатувати відновлення платоспроможності підприємства у 2024 році. Ключовим досягненням є зростання коефіцієнта загальної ліквідності (покриття) до рівня 1,086. Це означає, що оборотні активи підприємства вперше за три роки перевищили його поточні зобов'язання. Перетин критичної позначки 1,0 свідчить про вихід із зони технічної неплатоспроможності. Цей висновок підтверджується динамікою чистого оборотного (робочого) капіталу: якщо у 2022–2023 роках спостерігався його гострий дефіцит (до -18,2 млн грн), то у 2024 році сформовано позитивний робочий капітал у розмірі 3 198,6 тис. грн. Наявність вільного оборотного капіталу створює фінансовий буфер, необхідний для безперебійного фінансування операційного циклу [24].

Коефіцієнт швидкої ліквідності також продемонстрував позитивну динаміку, досягнувши значення 0,948, що наближається до нормативного (1,0). Це вказує на те, що підприємство здатне погасити майже 95% своїх поточних боргів за рахунок мобілізації дебіторської заборгованості та грошових коштів, не вдаючись до екстреного розпродажу товарних запасів.

Водночас, «вузьким місцем» фінансового стану залишається абсолютна ліквідність. Коефіцієнт абсолютної ліквідності знизився до критично низького

рівня 0,003, що значно менше нормативного значення (0,2–0,35) [12; 65]. Це свідчить про хронічний дефіцит грошових коштів на рахунках підприємства. У 2024 році підприємство реалізує агресивну політику управління грошовими активами, що передбачає мінімізацію вільного залишку коштів та їх негайне реінвестування в операційний цикл, що створює високий ризик касових розривів та технічного дефолту у випадку одночасної вимоги кредиторів щодо погашення зобов'язань.

Невід'ємною складовою фінансової стійкості є здатність підприємства генерувати прибуток, який слугує основним джерелом поповнення власного капіталу [35]. Аналіз показників рентабельності дозволяє оцінити ефективність використання ресурсів та інвестиційну привабливість бізнесу (табл. 2.8).

Таблиця 2.8

Показники рентабельності ТОВ «Експерт-Агротрейд»

Показники	Звіт 2022 року	Звіт 2023 року	Звіт 2024 року	Абсолютне відхилення 2023/2022	Абсолютне відхилення 2024/2023
Рентабельність активів (ROA),%	-7,14	29,95	11,31	37,09	-18,64
Рентабельність власного капіталу (ROE),%	x	1151,02	44,09	x	-1106,93
Рентабельність продаж (ROS),%	-1847,10	50,92	13,72	1898,03	-37,21
Рентабельність продукції (витрат),%	-232,39	117,22	15,30	349,61	-101,92

Джерело: розраховано автором на основі [53]

Дані таблиці 2.8 ілюструють стабілізацію показників ефективності після аномальних сплесків відновлювального періоду. У 2023 році спостерігалися гіпервисокі показники рентабельності (ROE понад 1000%, ROS 50,9%), що було зумовлено ефектом низької бази (мізерний власний капітал на початку року) та, ймовірно, сприятливою кон'юнктурою ринку. У 2024 році відбулося зростання показників до ринково обґрунтованого рівня.

Рентабельність продажів (ROS) склала 13,72%, що є прийнятним показником для аграрного сектору в умовах зростання собівартості енергоносіїв та логістики

[4]. Рентабельність власного капіталу (ROE) на рівні 44,09% залишається надзвичайно привабливою для власників, значно перевищуючи альтернативну дохідність (наприклад, ставки за депозитами чи ОВДП). Це підтверджує ефективність використання власного капіталу та здатність бізнесу генерувати вартість. Зниження рентабельності продукції до 15,3% сигналізує про необхідність посилення контролю за виробничими витратами, оскільки операційна маржа звужується під тиском інфляційних чинників [1].

Важливим аспектом фінансової стійкості є ділова активність, яка характеризує швидкість обороту коштів. Прискорення оборотності еквівалентне додатковому залученню капіталу, тоді як уповільнення призводить до імобілізації ресурсів [12]. Аналіз показників ділової активності наведено в таблиці 2.9.

Таблиця 2.9

Показники ділової активності ТОВ «Експерт-Агротрейд»

Показники	Звіт 2022 року	Звіт 2023 року	Звіт 2024 року	Абсолютне відхилення 2023/2022	Абсолютне відхилення 2024/2023
Період обороту запасів, днів	1169,60	92,69	34,01	-1076,91	-58,68
Період обороту дебіторської заборгованості, днів	0,00	44,98	80,34	44,98	35,36
Період обороту кредиторської заборгованості, днів	6636,47	406,23	89,27	-6230,25	-316,96
Тривалість операційного циклу, днів	1169,60	137,66	114,35	-1031,93	-23,31
Тривалість фінансового циклу, днів	-5466,88	-268,57	25,08	5198,31	293,64

Джерело: розраховано автором на основі [53]

Дані таблиці 2.9 виявляють суттєві зміни в управлінні оборотним капіталом підприємства. Позитивним трендом є радикальне прискорення оборотності запасів: період їх обороту скоротився з 92,69 днів у 2023 році до 34,01 днів у 2024 році. Це свідчить про високу інтенсивність виробничо-збутового процесу та відсутність затоварення складів, що є критично важливим для аграрного бізнесу з біологічними активами [4].

Водночас, серйозним викликом для фінансової стійкості стало погіршення дисципліни розрахунків з боку покупців: період інкасації дебіторської заборгованості зріс майже вдвічі – до 80,34 днів. Це призвело до заморожування значних коштів у розрахунках.

Найважливішим індикатором є трансформація фінансового циклу. У 2022–2023 роках фінансовий цикл був від'ємним, що означало фінансування діяльності фактично за рахунок постачальників (період обороту кредиторської заборгованості перевищував операційний цикл). У 2024 році ситуація змінилася: період погашення кредиторської заборгованості нормалізувався до 89,27 днів, а фінансовий цикл став позитивним (25,08 днів). Це означає виникнення часового розриву між відтоком та притоком коштів, який підприємство змушене покривати власними ресурсами. Саме поява позитивного фінансового циклу на тлі низької абсолютної ліквідності створює основний ризик для поточної фінансової стійкості ТОВ «Експерт-Агротрейд».

Отже, можна констатувати, що фінансовий стан ТОВ «Експерт-Агротрейд» у 2024 році характеризується як стійкий з ознаками нормалізації. Підприємство успішно вийшло з кризи платоспроможності, відновило позитивний робочий капітал та наростило частку власного капіталу до 36%. Ефективність основної діяльності залишається високою, про що свідчить рівень ROE. Разом з тим, виявлені диспропорції в управлінні оборотним капіталом (зростання дебіторської заборгованості та поява потреби у фінансуванні касового розриву) вказують на наявність прихованих ризиків ліквідності, які потребують детальної ідентифікації та розробки заходів реагування у наступних етапах дослідження.

2.3. Виявлення ризиків, що впливають на фінансову стійкість підприємства

Забезпечення фінансової стійкості ТОВ «Експерт-Агротрейд» в умовах перманентної економічної турбулентності та воєнного стану вимагає застосування проактивного підходу до діагностики загроз.

Традиційний аналіз минулих подій (ретроспективний аналіз) не дає повної картини життєздатності бізнесу, оскільки фінансовий стан може погіршитися раптово під впливом зовнішніх шоків. Тому критично важливим етапом дослідження є прогнозування ймовірності фінансової неспроможності (банкрутства) з використанням спеціалізованих економетричних моделей. Такий підхід дозволяє ідентифікувати приховані симптоми кризи задовго до появи очевидних ознак неплатоспроможності, таких як затримка платежів чи зупинка виробництва [9].

У сучасній практиці фінансового аналізу існує широкий спектр дискримінантних моделей прогнозування банкрутства (MDA-models). Враховуючи організаційно-правову форму досліджуваного підприємства (товариство з обмеженою відповідальністю) та специфіку національного аграрного ринку, для аналізу доцільно застосувати комплексний підхід, що поєднує класичні західні методики та адаптовані вітчизняні моделі. Зокрема, у даному дослідженні проведено діагностику за чотирма моделями: двофакторною моделлю Е. Альтмана, моделлю Р. Ліса, моделлю О. Терещенка та системою показників У. Бівера. Такий мультимодельний підхід дозволяє нівелювати недоліки окремих методик та отримати верифікований результат [33].

Першою моделлю, обраною для аналізу, є двофакторна модель Е. Альтмана (Z-Score). Це одна з найпростіших та найбільш зрозумілих методик, розроблена у США. Її головна перевага полягає в тому, що вона базується лише на двох ключових показниках: коефіцієнті покриття (поточної ліквідності) та коефіцієнті фінансової залежності. Для ТОВ «Експерт-Агротрейд» ця модель є релевантною, оскільки вона не вимагає ринкових даних про вартість акцій, яких у підприємства немає. Однак, суттєвим недоліком моделі є її спрощеність та розробка на основі статистики американських компаній 70-х років, що може знижувати точність прогнозу в українських реаліях [43].

Розрахунок інтегрального показника Z за двофакторною моделлю Е. Альтмана для ТОВ «Експерт-Агротрейд» (за даними 2024 року) наведено в таблиці 2.10.

Таблиця 2.10

Діагностика ймовірності банкрутства за двофакторною моделлю Е.

Альтмана (дані за 2024 р.)

Складова формули	Економічний зміст показника	Значення показника (X)	Ваговий коефіцієнт (a)	Добуток X×a)
Вільний член рівняння	Константа моделі	–	–	-0,3877
Кп (Коефіцієнт покриття)	Характеризує поточну ліквідність (Оборотні активи / Поточні зобов'язання)	1,0863	-1,0736	-1,1662
Кфз (Коефіцієнт фінансової залежності)	Характеризує структуру капіталу. У даній моделі використовується як (Позиковий капітал / Пасив)	0,6365	0,0579	0,0369
Разом Z-показник	Σ	-1,5171		
Норматив	$Z < 0$ – ймовірність банкрутства менше 50%; $Z >$ – ймовірність більше 50%			
Висновок	Ймовірність банкрутства дуже низька			

Джерело: сформовано та розраховано автором на основі [43; 53]

Результати розрахунку, наведені в таблиці 2.10, свідчать про те, що за критеріями моделі Альтмана фінансовий стан підприємства є стабільним. Отримане значення Z (-1,5171) є суттєво меншим за нуль. Ключовим фактором, що забезпечив такий результат, є відновлення показника поточної ліквідності (Кп=1,0863) у 2024 році.

Негативний вплив на стійкість чинить лише висока частка позикового капіталу (0,6365), однак її вага у формулі є незначною, тому вона не змогла перемістити підприємство у зону ризику.

Наступним інструментом діагностики є модель Р. Ліса (R. Lis). Ця методика була розроблена для компаній Великобританії і є удосконаленням моделі Альтмана. Її перевага для аналізу ТОВ «Експерт-Агротрейд» полягає у врахуванні показника нерозподіленого прибутку та ефективності використання активів. Модель Ліса більш чутлива до поточної операційної ефективності та здатності підприємства генерувати прибуток, що є важливим для аграрного бізнесу [16].

Детальний алгоритм розрахунку Z-рахунку за моделлю Ліса представлено в таблиці 2.11.

Таблиця 2.11

Оцінка загрози банкрутства за моделлю Р. Ліса (дані 2024 р.)

Показник (фактор)	Алгоритм розрахунку	Значення (X)	Вага (a)	Вплив (a×X)
X1	Відношення оборотних активів до суми всіх активів	0,691	0,063	0,0436
X2	Відношення операційного прибутку до суми активів	0,113	0,092	0,0104
X3	Відношення нерозподіленого прибутку до суми активів	0,192	0,057	0,0109
X4	Відношення власного капіталу до залученого	0,571	0,001	0,0006
Разом Z-показник	Σ	0,0655		
Норматив	Z<0,037 – ймовірність банкрутства висока; Z>0,037 – банкрутство не загрожує			
Висновок	Банкрутство не загрожує			

Примітка: для розрахунку X2 використано чистий прибуток як аналог операційного для спрощеної звітності.

Джерело: сформовано та розраховано автором на основі [16; 53]

Згідно з даними таблиці 2.11, інтегральний показник за моделлю Ліса становить 0,0655, що перевищує граничне значення 0,037. Це підтверджує висновок про фінансову спроможність підприємства. Найбільший позитивний вплив на результат справив показник X1 (висока частка оборотних активів у майні – 69,1%), що є характерним для торговельно-виробничих компаній. Також позитивним фактором є наявність значного нерозподіленого прибутку (X3), який формує внутрішнє джерело фінансування.

Для врахування специфіки українського економічного середовища доцільно використати універсальну дискримінантну модель О. Терещенка. Ця методика розроблена на основі статистичних даних вітчизняних підприємств і вважається найбільш адаптованою до реалій перехідної економіки [9]. Вона враховує не лише ліквідність та прибутковість, але й оборотність капіталу, що дозволяє оцінити якість менеджменту.

Розрахунок показників за моделлю О. Терещенка наведено в таблиці 2.12.

Результати розрахунку в таблиці 2.12 демонструють, що за українською методикою підприємство має високий запас міцності ($Z=2,388>2$). Визначальний вплив на цей результат мали високі показники рентабельності (X3, X4), яким у

моделі присвоєно найбільші вагові коефіцієнти.

Таблиця 2.12

Прогнозування фінансового стану за моделлю О. Терещенка (дані 2024 р.)

Коефіцієнт	Формула розрахунку	Значення	Вага	Вплив
X1	Грошові кошти / Зобов'язання	0,003	1,50	0,0045
X2	Валюта балансу / Зобов'язання	1,571	0,08	0,1257
X3	Чистий прибуток / Активи	0,113	10,00	1,1308
X4	Чистий прибуток / Виручка	0,137	5,00	0,6858
X5	Запаси / Виручка	0,084	0,30	0,0251
X6	Виручка / Основні засоби	4,161	0,10	0,4161
Разом Zter	Σ	2,388		
Норматив	$Z > 2$ – фінансова стійкість не порушена; $0 < Z < 1$ – загроза банкрутства			
Висновок	Фінансова стійкість не порушена			

Джерело: сформовано та розраховано автором на основі [9; 53]

Водночас модель Терещенка чітко підсвітила слабе місце підприємства – низький рівень грошових коштів (X1), внесок якого в інтегральну оцінку є мінімальним (0,0045).

Для поглиблення діагностики та верифікації отриманих результатів, на вимогу сучасних стандартів фінансового аналізу, застосовано систему показників Вільяма Бівера. Ця методика не передбачає розрахунку єдиного Z-показника, а базується на порівнянні системи коефіцієнтів з нормативними групами ризику [51]. Головним акцентом моделі є аналіз грошового потоку (Cash Flow), що є критично важливим для оцінки реальної, а не паперової платоспроможності.

Розрахунок показників за системою У. Бівера наведено в таблиці 2.13.

Аналіз за системою Бівера (табл. 2.13) дає більш стриману оцінку стану підприємства порівняно з попередніми моделями.

Коефіцієнт Бівера (0,254) вказує на те, що грошовий потік покриває лише чверть зобов'язань, що класифікує підприємство як таке, що знаходиться в зоні середнього ризику (за 5 років до можливих проблем). Це сигналізує про те, що попри прибутковість, підприємству не вистачає «живих грошей» для швидкого розрахунку з боргами.

Таблиця 2.13

Діагностика ймовірності банкрутства за системою показників У. Бівера

Показник	Алгоритм розрахунку	Значення 2024 року	Нормативне значення (Група благополуччя)	Інтерпретація результату
1. Коефіцієнт Бівера	(Чистий прибуток + Амортизація) / Зобов'язання	0,254	0,40 – 0,45	Середній ризик. Показник знаходиться між групою благополучних (0,4) та групою ризику (0,17). Здатність обслуговувати борги задовільна.
2. Рентабельність активів (ROA)	Чистий прибуток / Середньорічна сума активів	11,308	6 – 8%	Висока надійність. Значення значно перевищує норматив, розрахований за середньорічною вартістю активів.
3. Коефіцієнт фінансової залежності (боргового навантаження)	Зобов'язання / Активи	0,636	< 0,37	Зона ризику. Частка позикових коштів у валюті балансу перевищує консервативний норматив Бівера..
4. Коефіцієнт покриття активів оборотним капіталом	Власний оборотний капітал / Активи	0,055	0,4	Високий ризик. Низька частка власного капіталу в оборотних активах вказує на дефіцит ліквідності.
5. Коефіцієнт покриття	Оборотні активи / Поточні зобов'язання	1,086	< 3,2 (але > 1)	Задовільний стан. Показник в нормі (>1), підприємство здатне погасити поточні борги.

Джерело: розраховано автором на основі [51; 53]

Для формування остаточного висновку щодо фінансової безпеки ТОВ «Експерт-Агротрейд» доцільно узагальнити результати всіх проведених розрахунків у зведеній матриці оцінок (табл. 2.14).

Дані таблиці 2.14 дозволяють стверджувати, що станом на кінець 2024 року ТОВ «Експерт-Агротрейд» не загрожує банкрутство. Всі інтегральні моделі (Альтмана, Ліса, Терещенка) дають позитивний прогноз. Однак система Бівера вказує на латентні проблеми з ліквідністю та високе боргове навантаження, які можуть стати тригерами кризи у разі погіршення зовнішньої ситуації.

Таблиця 2.14

Зведена оцінка ймовірності банкрутства ТОВ «Експерт-Агротрейд»

Модель	Результат розрахунку	Інтерпретація	Рівень довіри до моделі
Двофакторна модель Альтмана	$Z=-1,517$	Ризик банкрутства дуже низький	Середній (надто спрощена)
Модель Лісу	$Z=0,0655$	Банкрутство не загрожує	Високий (враховує структуру активів)
Модель О. Терещенка	$Z=2,388$	Фінансова стійкість не порушена	Дуже високий (адаптована до України)
Система У. Бівера	Коеф. Бівера 0,254	Середній ризик, задовільний стан	Високий (акцент на грошовому потоці)
Загальний висновок	Фінансовий стан стійкий, загроза банкрутства у короткостроковому періоді відсутня.		

Джерело: сформовано автором за результатами розрахунків

Незважаючи на відсутність безпосередньої загрози банкрутства, функціонування підприємства супроводжується значними ризиками, які мають тенденцію до зростання в умовах війни. Для ефективного управління ними необхідно не лише констатувати їх наявність, а й провести кількісну оцінку їхнього впливу (табл. 2.15).

Таблиця 2.15

Кількісна оцінка впливу ризиків на фінансову стійкість (Risk Map Analysis)

Група ризиків	Конкретний фактор ризику	Ймовірність виникнення (P), 0-1	Сила впливу на прибуток (I), 1-10 балів	Оцінка ризику (R=P×I)	Рівень загрози
Зовнішні ризики	Зростання цін на корми та енергоносії (інфляційний)	0,9	8	7,2	Критичний
	Порушення логістики та збуту через воєнні дії	0,7	9	6,3	Високий
	Епідемія АЧС (біологічний ризик)	0,2	10	2,0	Помірний
Внутрішні ризики	Ризик втрати ліквідності (касові розриви)	0,8	7	5,6	Високий
	Кредитний ризик (неплатежі покупців)	0,6	5	3,0	Помірний
	Ризик фінансового левериджу (залежність від боргу)	0,5	6	3,0	Помірний

Джерело: оцінка автора на основі експертного методу та даних [26; 29; 56]

Як свідчить кількісна оцінка в таблиці 2.15, найбільш загрозливим (критичним) для підприємства є ризик зростання цін на ресурси (бал 7,2), який безпосередньо призводить до зниження маржинальності бізнесу. Високий рівень загрози також становить ризик ліквідності (5,6) та логістичні проблеми (6,3). Це підтверджує, що навіть при формально добрих показниках банкрутства, реальна стійкість бізнесу перебуває під тиском інфляційних та воєнних факторів.

Проведена діагностика дозволяє зробити висновок, що ТОВ «Експерт-Агротрейд» успішно пройшло етап відновлення після кризи 2022 року. Згідно з більшістю дискримінантних моделей (Альтмана, Терещенка, Ліса), ймовірність банкрутства підприємства є низькою, фінансовий стан характеризується як стійкий. Однак аналіз за системою Бівера та карта ризиків виявили вразливість компанії до ризику втрати ліквідності та зовнішніх інфляційних шоків. Висока залежність від позикового капіталу (фінансовий леверидж) та критично низький запас грошових коштів вимагають впровадження системи превентивного антикризового управління, інструменти якого будуть запропоновані у наступному розділі.

РОЗДІЛ 3. ВДОСКОНАЛЕННЯ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВОЮ СТІЙКІСТЮ ТОВ «ЕКСПЕРТ-АГРОТРЕЙД»

3.1. Шляхи оптимізації структури капіталу

За результатами аналітичного дослідження, проведеного у другому розділі, встановлено, що фінансова стійкість ТОВ «Експерт-Агротрейд» характеризується наявністю суттєвих структурних диспропорцій. Попри позитивну динаміку відновлення прибутковості у звітному періоді, коефіцієнт автономії станом на кінець 2024 року становить 0,36, що не досягає нормативного рівня (0,5), а структура позикового капіталу на 100% складається з поточних зобов'язань. Така архітектура фінансових ресурсів генерує підвищені ризики втрати ліквідності та обмежує можливості для стратегічного розвитку. В умовах високої волатильності аграрного ринку та продовження дії факторів воєнного стану, першочерговим завданням фінансового менеджменту на плановий 2026 рік стає оптимізація структури капіталу. Цей процес передбачає встановлення такого співвідношення використання власних і позикових коштів, при якому забезпечується найефективніша пропорційність між коефіцієнтом фінансової рентабельності та коефіцієнтом фінансової стійкості [2; 54].

Процес оптимізації структури капіталу не є універсальним алгоритмом, а вимагає врахування комплексу екзогенних та ендогенних детермінант, що впливають на функціонування конкретного суб'єкта господарювання. Для ТОВ «Експерт-Агротрейд» ідентифікація цих чинників є відправною точкою для розробки управлінських рішень.

На рис. 3.1 систематизовано ключові чинники, що визначають цільову структуру капіталу досліджуваного підприємства.

Детальний аналіз факторів, наведених на рис. 3.1, дозволяє зробити висновок, що для ТОВ «Експерт-Агротрейд» визначальними є галузеві особливості та кон'юнктура ринку. Висока капіталомісткість тваринництва та тривалий операційний цикл (вирощування поголів'я) вимагають значного обсягу оборотного

капіталу, який неможливо профінансувати виключно за рахунок власних джерел.

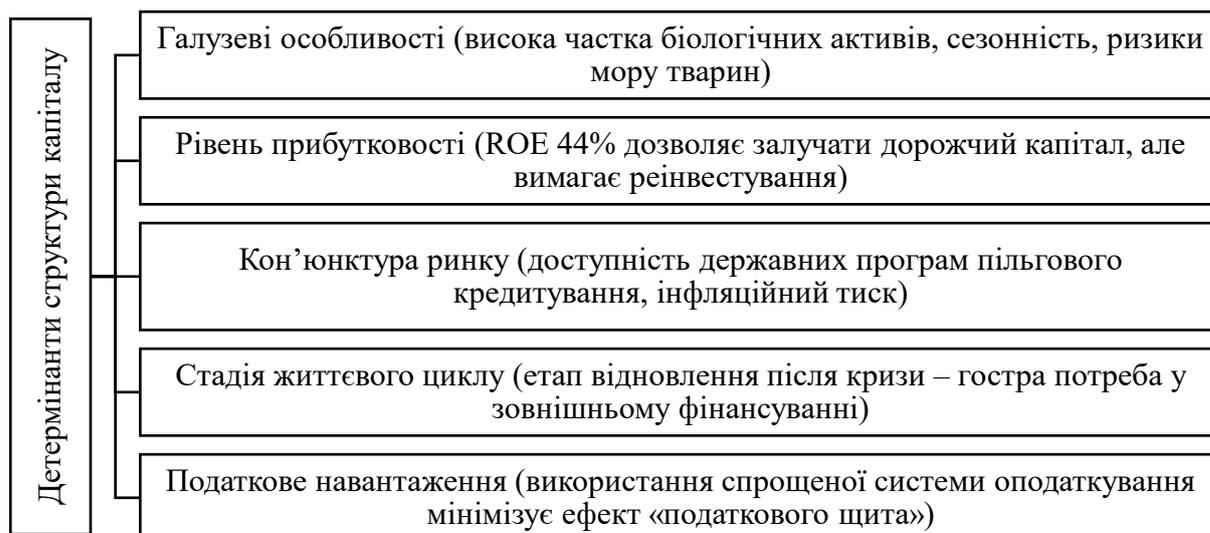

Рис. 3.1. Детермінанти формування оптимальної структури капіталу аграрного підприємства

Джерело: сформовано автором на основі [27; 43; 48]

Водночас фактор «кон'юнктура фінансового ринку» в умовах прогнозованої на 2026 рік економічної ситуації набуває специфічного забарвлення: комерційне кредитування залишається дорогим (ставки 20–25%), що робить критично важливим доступ до державних програм підтримки, таких як «Доступні кредити 5-7-9%». Крім того, стадія життєвого циклу підприємства (активне відновлення після збиткового періоду) диктує необхідність агресивного нарощування власного капіталу для створення запасу міцності перед можливими майбутніми шоками. Таким чином, вектор оптимізації має бути спрямований на диверсифікацію джерел фінансування при одночасному зниженні частки короткострокових зобов'язань.

Методологія оптимізації структури капіталу базується на поетапному підході, який дозволяє узгодити інтереси власників (максимізація прибутку) та вимоги кредиторів (мінімізація ризиків). Адаптований алгоритм процесу оптимізації для ТОВ «Експерт-Агротрейд» представлено на рис. 3.2.

Згідно з методологією, візуалізованою на рис. 3.2, процес оптимізації не обмежується лише арифметичним розрахунком часток капіталу, а є багатокритеріальним завданням.

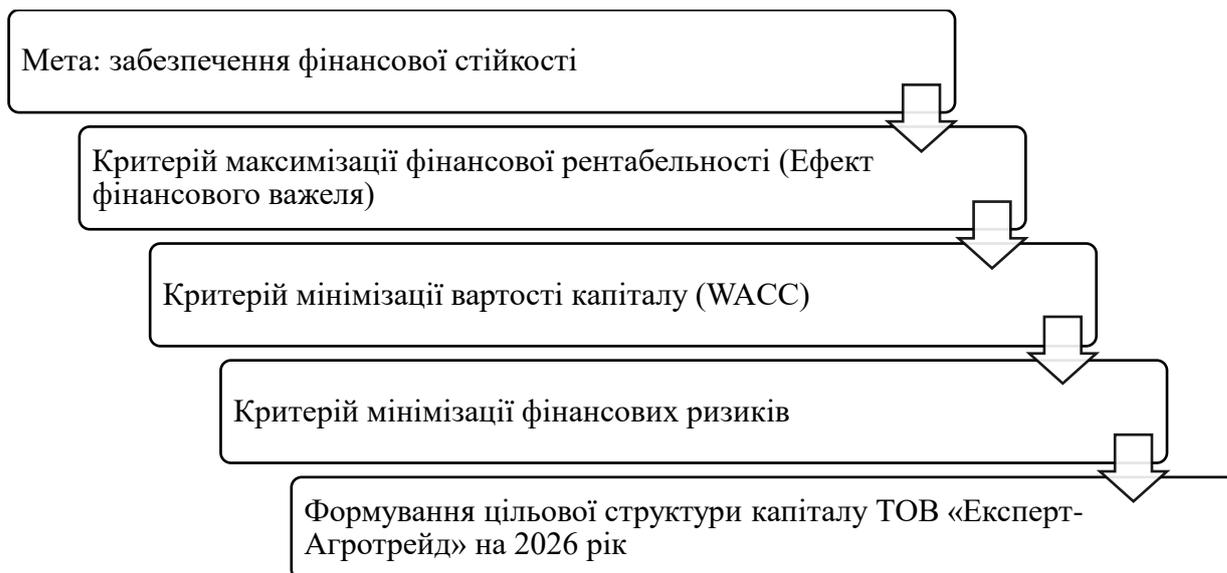

Рис. 3.2. Концептуальна модель оптимізації структури капіталу підприємства

Джерело: сформовано автором на основі [31; 54]

Для ТОВ «Експерт-Агротрейд» пріоритетним обрано критерій мінімізації фінансових ризиків. Це обумовлено тим, що в умовах невизначеності збереження платоспроможності є важливішим за максимізацію поточної рентабельності. Аналіз, проведений у попередньому розділі, виявив повну відсутність довгострокових зобов'язань у пасиві балансу. Згідно з класичною теорією фінансового менеджменту, це є порушенням принципу відповідності термінів функціонування активів та пасивів, оскільки частина необоротних активів фінансується короткими грошима [65]. Для вирішення цієї проблеми пропонується стратегія заміщення частини короткострокової кредиторської заборгованості довгостроковим банківським кредитом. Це дозволить стабілізувати грошові потоки та зменшити тиск на ліквідність у прогностному періоді.

Для оцінки економічної ефективності запропонованих змін необхідно розрахувати середньозважену вартість капіталу (WACC) для поточної структури та планової (цільової) на 2026 рік. Оскільки підприємство використовує спрощену систему звітності і точні дані про відсоткові витрати відсутні, для розрахунку використано метод експертних оцінок вартості джерел. Вартість власного капіталу оцінено на рівні поточної рентабельності власного капіталу (ROE) як альтернативної вартості вкладень, а вартість позикового капіталу – як

середньоринкову ставку за короткостроковими комерційними кредитами (22%) та пільгову ставку за програмою «5-7-9%» (13%) для цільової структури [50].

Розрахунок поточної та прогнозної вартості капіталу наведено в табл. 3.1.

Таблиця 3.1

Порівняльний аналіз вартості капіталу (WACC) при поточній та цільовій структурі

Елемент капіталу	Вартість джерела (%), ki	Поточний стан (Факт 2024)	Прогнозний стан (План 2026)
		Частка (di)	Внесок (ki×di)
1. Власний капітал (ROE)	44,09	0,36	15,87
2. Довгострокові кредити (5-7-9%)	13,00	0,00	0,00
3. Поточні зобов'язання (Кредиторська заборгованість)*	0,00	0,64	0,00
Разом WACC,%	x	1	15,87

*Примітка: товарна кредиторська заборгованість формально є безкоштовною, проте несе приховані витрати у вигляді втрачених знижок та ризиків штрафів

Джерело: розраховано автором на основі [49; 50]

Аналіз даних таблиці 3.1 демонструє цікавий фінансовий парадокс, характерний для вітчизняних підприємств. Формально поточна структура капіталу виглядає «дешевшою» (WACC = 15,87%), оскільки значна частка пасивів (64%) сформована за рахунок умовно безкоштовної кредиторської заборгованості. Однак, така «дешевизна» є ілюзорною та небезпечною. Вона приховує в собі колосальні ризики миттєвої втрати платоспроможності у випадку вимоги постачальників про негайний розрахунок. Запропонована прогнозна структура на 2026 рік передбачає зростання частки власного капіталу до 50% та залучення платного довгострокового кредиту (20% пасивів), що математично підвищує WACC до 24,65%. Проте це зростання вартості слід розглядати як «страхову премію» за фінансову безпеку [21]. Підвищення середньозваженої вартості капіталу в даному контексті є свідомим кроком менеджменту, спрямованим на заміну нестабільних коротких боргів на гарантоване довгострокове фінансування, що є необхідною умовою для забезпечення безперервності діяльності (going concern).

Другим, і, можливо, більш важливим напрямом оптимізації є політика управління прибутком. З огляду на дефіцит власних оборотних коштів, виявлений

при аналізі ліквідності, ТОВ «Експерт-Агротрейд» доцільно застосувати «залишкову політику дивідендних виплат» (Residual Dividend Policy) [66]. Суть підходу полягає в тому, що фонд споживання формується тільки після повного задоволення потреб у реінвестуванні.

Для обґрунтування цього рішення проведено сценарне моделювання впливу коефіцієнта реінвестування (Retention Ratio) на показник автономії підприємства у плановому 2026 році (табл. 3.2).

Таблиця 3.2

**Моделювання впливу політики розподілу прибутку на фінансову стійкість
(прогноз на 2026 рік)**

Сценарій політики	Коефіцієнт реінвестування	Прогнозний чистий прибуток*, тис. грн.	Сума поповнення ВК, тис. грн.	Прогнозний Власний капітал, тис. грн.	Прогнозна Валюта балансу, тис. грн.	Прогнозний Коефіцієнт автономії
Базовий (Факт 2024)	–	–	–	21175,4	58250,4	0,36
Сценарій А (Споживання)	20%	11100	2220	23395,4	60470,4	0,39
Сценарій Б (Помірний)	50%	11100	5550	26725,4	63800,4	0,42
Сценарій В (Капіталізація)	80%	11100	8880	30055,4	67130,4	0,45
Сценарій Г (Максимальний)	100%	11100	11100	32275,4	69350,4	0,47

Примітка: Прогнозний прибуток розраховано як середнє арифметичне за останні 2 роки (2023–2024 рр.)

Джерело: розраховано автором на основі [29; 49]

Результати сценарного моделювання, наведені в табл. 3.2, однозначно вказують на безальтернативність обрання Сценарію В (Капіталізація) або Сценарію Г (Максимальний) для досягнення цілей фінансової стійкості. Лише за умови реінвестування від 80% до 100% отриманого чистого прибутку підприємство здатне у 2026 році наблизити показник фінансової незалежності до цільового рівня 0,45–0,50. Будь-які спроби вилучення коштів на виплату дивідендів (Сценарії А та Б) в умовах поточного дефіциту ліквідності будуть деструктивними і призведуть до «проїдання» оборотного капіталу, що в умовах інфляційного зростання цін на ресурси може спровокувати кризу платоспроможності [32]. Таким чином, науково обґрунтованою рекомендацією для власників є введення мораторію на виплату

дивідендів строком на найближчі два роки до моменту повної стабілізації фінансової структури.

Реалізація запропонованих заходів (залучення довгострокового кредиту на суму 10 млн грн для рефінансування коротких боргів та реінвестування 100% прибутку) призведе до суттєвої якісної трансформації балансу підприємства. Прогнозний баланс та ключові індикатори стійкості наведено в табл. 3.3.

Таблиця 3.3

Прогноз структури балансу та показників стійкості ТОВ «Експерт-Агротрейд» після оптимізації (на 2026 рік)

Стаття балансу / Показник	Факт 2024	Коригування (+/-)	Прогноз 2026 (Оптимізований)	Економічний ефект
Актив				
Необоротні активи	17976,80	+5000 (модернізація)	22976,80	Оновлення ОЗ
Оборотні активи	40273,60	+6100 (приріст)	46373,60	Зростання ліквідності
Пасив				
Власний капітал	21175,40	+11100 (прибуток)	32275,40	Зростання фінансової незалежності
Довгострокові зобов'язання	0,00	+10000 (кредит)	10000,00	Стабілізація пасивів
Поточні зобов'язання	37075,00	-10000 (заміщення)	27075,00	Зменшення ризику дефолту
Валюта балансу	58250,40	+11100	69350,40	Розширення масштабів
Коефіцієнти				
Коефіцієнт автономії	0,36	+0,11	0,47	Наближення до нормативу
Коефіцієнт покриття (поточної ліквідності)	1,09	+0,51	1,71	Абсолютна платоспроможність
Коефіцієнт фінансової стійкості	0,36	+0,25	0,61	Високий рівень надійності

Джерело: розраховано автором на основі [53]

Дані табл. 3.3 наочно демонструють синергетичний ефект від імплементації розробленої стратегії. Ключовим досягненням є якісне покращення ліквідності: коефіцієнт покриття зростає з граничного рівня 1,09 до комфортного значення 1,71, що повністю відповідає стандартним вимогам фінансових установ до позичальників та очікуванням контрагентів. Таке зростання досягається за рахунок механізму фінансової реструктуризації: трансформація 10 млн грн

короткострокових боргів у довгострокові автоматично розвантажує платіжний календар. Крім того, коефіцієнт фінансової стійкості (який враховує суму власного та довгострокового позикового капіталу) досягає рівня 0,61. Це означає, що 61% активів підприємства у 2026 році будуть профінансовані за рахунок стійких, «довгих» пасивів, що значно підвищує імунітет ТОВ «Експерт-Агротрейд» до короткострокових коливань ринкової кон'юнктури [65].

Важливим елементом управління структурою капіталу є оцінка ефекту фінансового важеля (ЕФВ), який показує, наскільки доцільним є використання позикових коштів з точки зору їх впливу на рентабельність власного капіталу. Для ТОВ «Експерт-Агротрейд» розрахунок ЕФВ дозволяє перевірити, чи не призведе сплата відсотків за новим кредитом до руйнування вартості для власників.

Формула розрахунку ЕФВ має вигляд:

$$\text{ЕФВ} = (1 - T) \times (P_a - r) \times D / E \quad (3.1)$$

де T – ставка податку на прибуток (18%);

P_a – економічна рентабельність активів (прийнята на рівні фактичної дохідності активів 11,31 %);

r – ставка за кредитом;

D / E – плече фінансового важеля.

Розрахунок ЕФВ для різних варіантів кредитування наведено в табл. 3.4.

Таблиця 3.4

Розрахунок Ефекту фінансового важеля (ЕФВ) для ТОВ «Експерт-Агротрейд»

Показник	Сценарій 1: Комерційний кредит	Сценарій 2: Пільгове кредитування «5-7-9»
Економічна рентабельність активів (P_a),%	11,31	11,31
Середня ставка за кредитом (r),%	22,00	13,00
Диференціал важеля ($P_a - r$),%	-10,69	-1,69
Плече важеля (D/E) після оптимізації	1,15	1,15
Ефект фінансового важеля (ЕФВ),%	-10,07	-1,59
Висновок	Ерозія власного капіталу (деструктивний вплив)	Мінімальний негативний вплив

Примітка: Плече розраховано за даними прогнозного балансу (табл. 3.3) як відношення зобов'язань (37075,0) до власного капіталу (32275,4).

Джерело: розраховано автором на основі [38; 43]

Розрахунок у табл. 3.4 виявляє важливу фінансову дилему. При поточній рентабельності активів (11,31%) залучення будь-яких платних кредитів формально призводить до від'ємного ефекту фінансового важеля, оскільки вартість запозичень (r) перевищує генеровану активами дохідність (Pa). Однак, у даному випадку слід керуватися не статичним, а стратегічним підходом. По-перше, використання пільгової ставки 13% мінімізує цей негативний ефект до прийняттого рівня (-1,73%). По-друге, альтернативою залученню кредиту є стагнація виробництва через дефіцит обігових коштів, що в довгостроковій перспективі несе значно більші загрози повної втрати капіталу. Тому рішення про кредитування є вимушеним стратегічним кроком: підприємство свідомо йде на незначне зниження рентабельності власного капіталу в короткостроковому періоді заради забезпечення ліквідності та можливості модернізації, яка в майбутньому підвищить ROA та зробить ефект важеля позитивним [64].

Для візуалізації запропонованого алгоритму управління структурою капіталу доцільно використати структурно-логічну схему, яка узагальнює всі етапи та інструменти.

Рис. 3.3. Структурно-логічна схема оптимізації капіталу ТОВ «Експерт-Агротрейд»

Джерело: розроблено автором

Узагальнюючи вищевикладене, можна стверджувати, що оптимізація структури капіталу ТОВ «Експерт-Агротрейд» має базуватися на комбінації консервативної дивідендної політики та активного управління борговим портфелем. Розрахунки доводять, що повна рекапіталізація чистого прибутку у поєднанні із заміщенням частини поточних зобов'язань довгостроковим пільговим кредитуванням дозволить вже у плановому 2026 році досягти нормативних значень фінансової стійкості (коефіцієнт автономії 0,47; коефіцієнт покриття 1,71). Хоча це рішення призведе до тимчасового зростання середньозваженої вартості капіталу (WACC) та незначного зниження рентабельності власного капіталу через від'ємний ефект важеля, воно є необхідною платою за мінімізацію ризику банкрутства та створення надійного фундаменту для довгострокового зростання вартості бізнесу в умовах системної невизначеності.

3.2. Формування комплексної системи управління фінансовими ризиками

В умовах перманентної невизначеності вітчизняного економічного середовища, посиленої дією правового режиму воєнного стану, традиційні фрагментарні методи реагування на загрози втрачають свою ефективність. Для ТОВ «Експерт-Агротрейд», як суб'єкта аграрного бізнесу з високою часткою біологічних активів та значною залежністю від зовнішніх цінових шоків, критично важливою стає трансформація підходів до ризик-менеджменту: перехід від ситуативного «гасіння пожеж» до побудови цілісної, превентивної системи управління фінансовими ризиками [3; 17].

Наукові дослідження [51; 58] свідчать, що навіть для підприємств малого та середнього бізнесу (МСБ) імплементація формалізованих процедур ідентифікації та оцінки ризиків дозволяє знизити ймовірність банкрутства на 30–40%.

Варто наголосити, що побудова системи управління ризиками на невеликому підприємстві не повинна копіювати громіздкі бюрократичні надбудови великих холдингів. Вона має бути адаптивною, інтегрованою в існуючу організаційну

структуру та базуватися на принципі економічної доцільності (витрати на управління ризиком не повинні перевищувати можливі збитки від нього).

Концептуальну модель організаційно-функціонального механізму управління фінансовими ризиками, адаптовану для ТОВ «Експерт-Агротрейд», наведено на рис. 3.4.

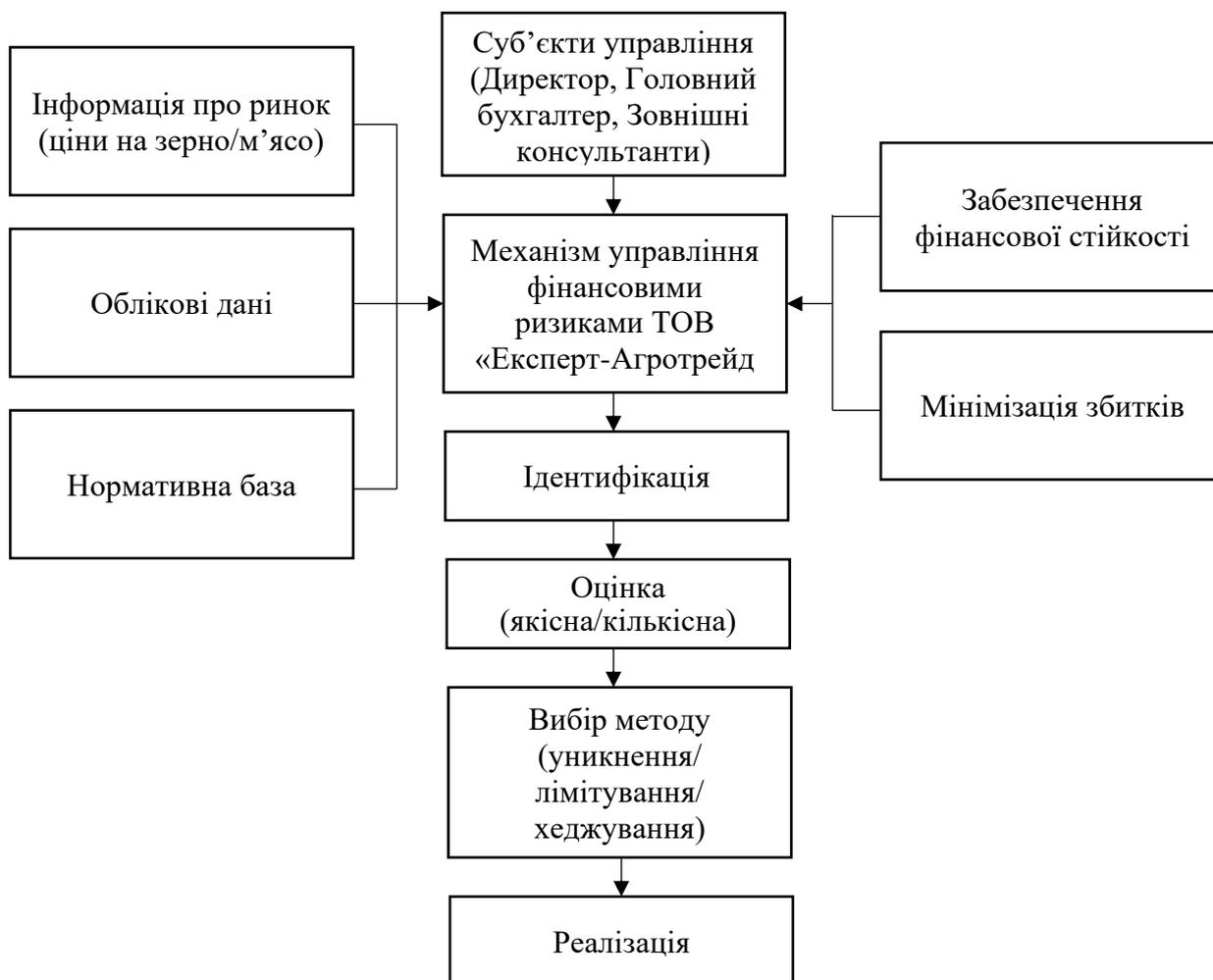

Рис. 3.4. Організаційно-функціональна модель системи управління фінансовими ризиками ТОВ «Експерт-Агротрейд»

Джерело: сформовано автором на основі [17; 50]

Як видно з рис. 3.4, запропонована модель базується на безперервному циклічному процесі обробки інформації. Враховуючи обмежену чисельність персоналу (25 осіб), функція ризик-менеджменту не виділяється в окремий підрозділ, а розподіляється між директором (стратегічні ризики) та бухгалтерською службою (операційні та фінансові ризики). Така централізація дозволяє

пришвидшити процес прийняття рішень, що є критичним в умовах воєнного часу.

Фундаментом ефективної системи управління є якісна ідентифікація загроз. Для ТОВ «Експерт-Агротрейд» необхідно розробити деталізований реєстр ризиків, який враховує специфіку свинарства (біологічні цикли, епідеміологічні загрози) та поточну макроекономічну ситуацію. У таблиці 3.5 представлено розроблений Реєстр ключових фінансових ризиків підприємства з класифікацією за джерелами виникнення та потенційними наслідками.

Таблиця 3.5

**Реєстр ідентифікованих фінансових ризиків ТОВ «Експерт-Агротрейд»
на 2025–2026 рр.**

Група ризиків	Вид ризику	Опис (сценарій реалізації для підприємства)	Вплив на фінансову звітність
Зовнішні макроекономічні	Інфляційний ризик	Стрімке зростання цін на корми, ПММ, ветпрепарати, що випереджає ріст цін на м'ясо.	Зростання собівартості, падіння валового прибутку та рентабельності продажів (ROS).
	Валютний ризик	Девальвація гривні, що здорожчує імпортові складові (премікси, обладнання).	Зростання адміністративних та інших операційних витрат, курсові різниці.
Галузеві та виробничі	Ціновий ризик	Сезонне або кон'юнктурне падіння закупівельних цін на свинину (жива вага).	Зниження чистого доходу від реалізації, ризик отримання збитку.
	Біологічний ризик (АЧС)	Спалах африканської чуми свиней або інших епідемій.	Повна втрата біологічних активів, списання запасів, витрати на утилізацію (катастрофічні збитки).
Внутрішні фінансові	Ризик ліквідності	Розрив у часі між оплатою кормів та отриманням виручки від реалізації (касові розриви).	Зростання кредиторської заборгованості, штрафні санкції, загроза неплатоспроможності.
	Кредитний ризик	Несвоєчасний розрахунок контрагентів (м'ясокомбінатів) за відвантаженою продукцією.	Зростання дебіторської заборгованості, іммобілізація оборотних коштів.
Воєнні (Форс-мажор)	Ризик фізичного знищення	Пошкодження ферми або складів внаслідок бойових дій / обстрілів.	Втрата необоротних активів та запасів, необхідність капітальних інвестицій на відновлення.
	Енергетичний ризик	Відключення електроенергії, що порушує мікроклімат та технологічні процеси.	Додаткові витрати на паливо для генераторів, можливий падіж молодняка.

Джерело: розроблено автором на основі [26; 56]

Дані таблиці 3.5 демонструють, що спектр загроз для ТОВ «Експерт-Агротрейд» є надзвичайно широким і виходить за межі класичних фінансових ризиків. Особливу небезпеку становить конвергенція (поєднання) ризиків: наприклад, блекаут (енергетичний ризик) призводить до необхідності закупівлі палива за завищеними цінами (інфляційний ризик), що вимиває обігові кошти (ризик ліквідності). Саме тому система управління має бути комплексною.

Наступним етапом після ідентифікації є оцінка ризиків. Оскільки мале підприємство не має ресурсів для складного стохастичного моделювання, доцільно застосовувати комбінацію експертних методів та спрощених кількісних розрахунків. На рис. 3.5 представлено алгоритм процесу оцінки та прийняття рішень, який пропонується впровадити в управлінську практику підприємства.

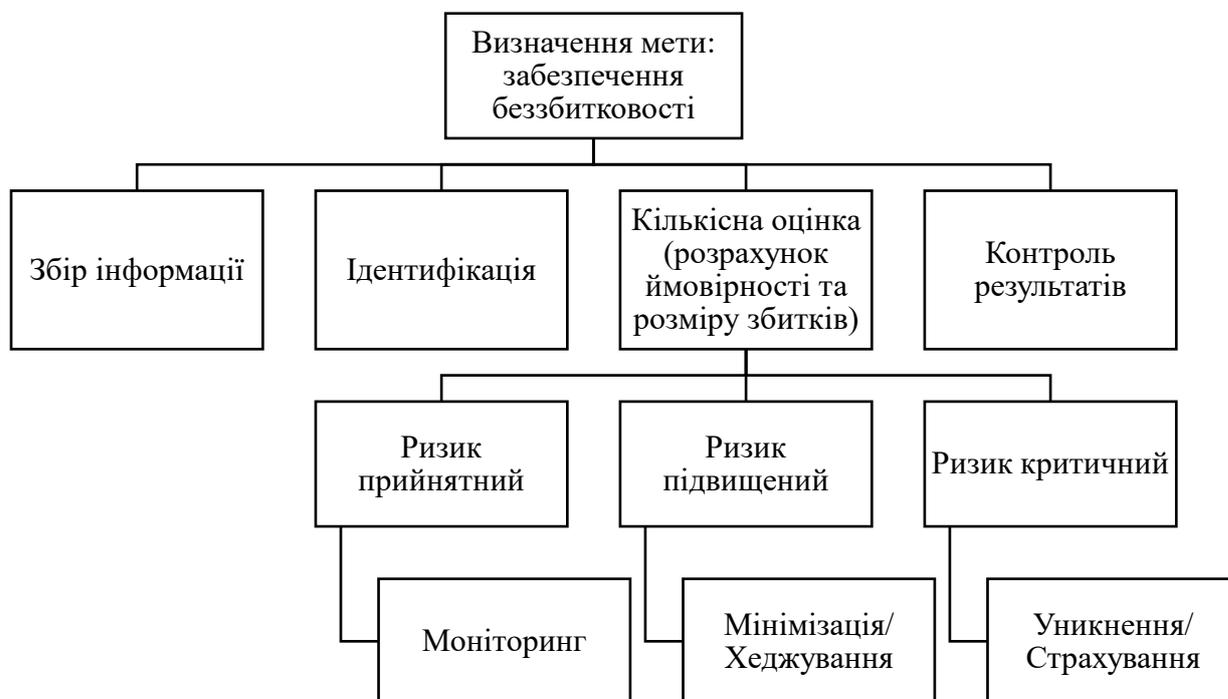

Рис. 3.5. Алгоритм оцінки та вибору стратегії управління ризиками на ТОВ «Експерт-Агротрейд»

Джерело: адаптовано автором на основі [50; 62]

Алгоритм, зображений на рис. 3.5, дозволяє формалізувати процес прийняття рішень. Ключовим моментом є розподіл ризиків за зонами небезпеки, що визначає вибір інструментарію реагування. Для практичної реалізації цього алгоритму необхідно затвердити матрицю оцінки ризиків («Карту ризиків»), яка дозволить

ранжувати загрози за пріоритетністю.

У таблиці 3.6 наведено запропоновану Матрицю оцінки ризиків для ТОВ «Експерт-Агротрейд», де поєднано ймовірність настання події та потенційний вплив на фінансовий результат (ЕВІТДА).

Таблиця 3.6

Матриця якісної та кількісної оцінки ризиків (Risk Assessment Matrix)

Рівень ймовірності (P)	Низький вплив (I) < 5% ЕВІТДА	Помірний вплив (I) 5–20% ЕВІТДА	Високий вплив (I) 20–50% ЕВІТДА	Катастрофічний вплив (I) > 50% ЕВІТДА
Висока ймовірність (> 50%)	Зона середнього ризику (Зростання комунальних тарифів)	Зона високого ризику (Сезонне зниження цін на м'ясо, Інфляція кормів)	Критична зона (Втрата ліквідності, Касові розриви)	Критична зона (Зупинка діяльності через війну)
Середня ймовірність (20–50%)	Зона низького ризику (Плинність кадрів)	Зона середнього ризику (Поламка обладнання, Затримка платежів покупців)	Зона високого ризику (Відмова у кредитуванні, Податкові штрафи)	Критична зона (Епідемія АЧС)
Низька ймовірність (< 20%)	Зона моніторингу (Дрібні крадіжки)	Зона низького ризику (Зміна банківських ставок)	Зона середнього ризику (Судові позови)	Зона високого ризику (Руйнування активів через обстріл)

Джерело: розроблено автором на основі експертних оцінок

Використання матриці (табл. 3.6) дає можливість менеджменту ТОВ «Експерт-Агротрейд» сфокусувати обмежені ресурси на найбільш небезпечних зонах (виділені жирним шрифтом). Зокрема, ризик втрати ліквідності та касових розривів потрапляє в «Критичну зону» через високу ймовірність та значний вплив, що корелює з висновками другого розділу роботи. Епідемія АЧС має середню ймовірність, але катастрофічні наслідки, тому також вимагає пріоритетної уваги.

На основі проведеної діагностики та ранжування ризиків, пропонується впровадити комплексну програму заходів з мінімізації впливу негативних факторів. Важливо зазначити, що для малого підприємства класичні інструменти хеджування (ф'ючерси, опціони) часто є недоступними або занадто дорогими. Тому акцент зроблено на організаційно-економічних та договірних методах. У таблиці 3.7 систематизовано інструментарій нейтралізації ключових ризиків,

рекомендований для імплементації в господарську діяльність ТОВ «Експерт-Агротрейд».

Таблиця 3.7

Система заходів щодо мінімізації ключових фінансових ризиків

Ризик	Стратегія управління	Інструменти реалізації (конкретні заходи)	Очікуваний ефект
Ризик ліквідності (касові розриви)	Уникнення та лімітування	1. Створення платіжного календаря (щотижневе планування). 2. Встановлення ліміту незнижуваного залишку грошових коштів (buffer cash) на рівні 5–10% від місячних витрат. 3. Переговори з постачальниками про відстрочку платежів.	Забезпечення безперервності платежів, уникнення технічного дефолту.
Ціновий ризик (вартість кормів)	Хеджування (товарне) та створення резервів	1. Формування стратегічного запасу зерна в період збору врожаю (коли ціна мінімальна). 2. Укладання довгострокових контрактів (форвардних угод) з фіксованою ціною постачання.	Стабілізація собівартості, захист від сезонних стрибків цін.
Ризик зниження цін на продукцію	Диверсифікація	1. Розширення каналів збуту (вихід на кінцевого споживача, власна переробка). 2. Укладання річних контрактів з м'ясокомбінатами з формульним ціноутворенням.	Згладжування коливань виручки, гарантований збут.
Біологічний ризик (АЧС)	Уникнення та страхування	1. Посилення режиму біобезпеки (санпропускники, дезінфекція). 2. Страхування поголів'я (хоча це дорого, але для маточного поголів'я доцільно).	Мінімізація ймовірності зараження, фінансова компенсація втрат.
Кредитний ризик (дебіторська заборгованість)	Лімітування	1. Перевірка платоспроможності нових контрагентів. 2. Встановлення лімітів відвантаження з відстрочкою платежу. 3. Стимулювання передоплати через систему знижок.	Прискорення оборотності дебіторської заборгованості, зниження безнадійних боргів.

Джерело: розроблено автором на основі [3; 26; 44]

Як свідчать дані таблиці 3.7, запропонована система заходів поєднує фінансові інструменти (резерви, ліміти) з операційними рішеннями (біобезпека, закупівлі). Такий інтегрований підхід є найбільш ефективним для аграрного бізнесу. Наприклад, створення запасів кормів у період низьких цін не лише знижує інфляційний ризик, але й зменшує потребу в грошових коштах у майбутньому,

позитивно впливаючи на ліквідність.

Важливим елементом системи є її еволюційний розвиток. Управління ризиками не може бути статичним процесом. Пропонується поетапний план розвитку системи ризик-менеджменту на підприємстві, який передбачає перехід від базового рівня до просунутого.

На рис. 3.6 візуалізовано напрямки розвитку компонентів системи управління ризиками.

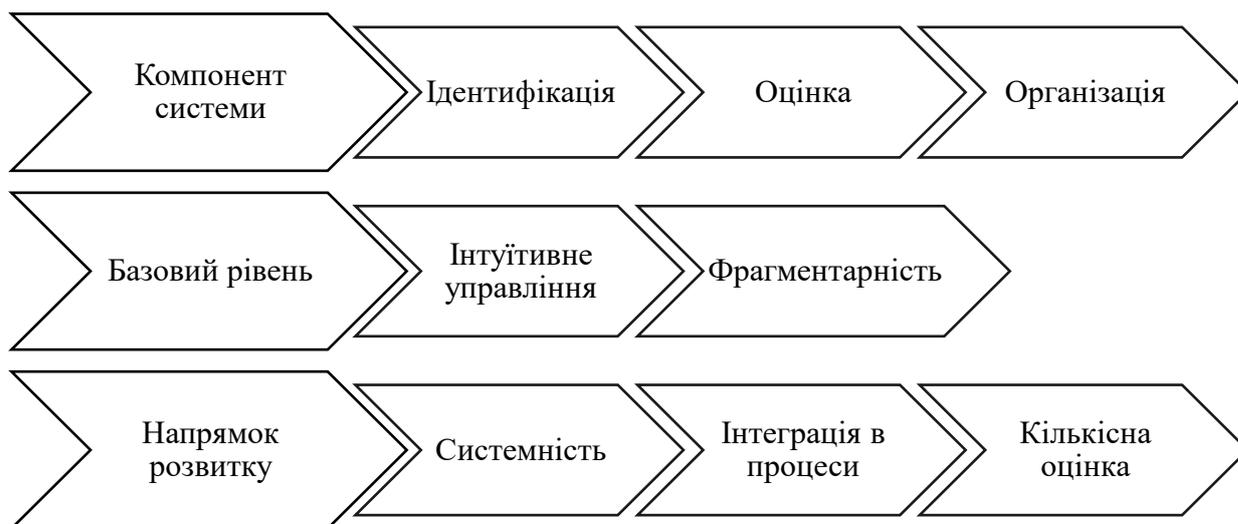

Рис. 3.6. Вектор розвитку системи управління ризиками ТОВ «Експерт-Агротрейд»

Джерело: сформовано автором на основі [58]

Відповідно до рис. 3.6, кінцевою метою трансформації є формування такої корпоративної культури, де ризик розглядається не як фатальна неминучість, а як керований параметр діяльності. Для ТОВ «Експерт-Агротрейд» це означає перехід від реагування на проблеми до їх передбачення.

Для забезпечення дієвості запропонованої системи необхідно запровадити регулярний моніторинг індикаторів ризику (Key Risk Indicators – KRI). Це дозволить керівництву отримувати сигнали про наближення кризи.

У таблиці 3.8 наведено перелік граничних значень індикаторів фінансової безпеки, недотримання яких має слугувати сигналом «червоної тривоги» для фінансового менеджменту.

Таблиця 3.8

Система індикаторів раннього попередження (KRI) для ТОВ «Експерт-Агротрейд»

Індикатор (KRI)	Алгоритм розрахунку	Граничне (сигнальне) значення	Дії при порушенні нормативу
Коефіцієнт поточної ліквідності	Оборотні активи / Поточні зобов'язання	< 1,1	Зупинка всіх витрат, крім критичних (корми, зарплата). Активізація стягнення боргів.
Частка витрат на корми у виручці	Витрати на корми / Чистий дохід	> 70%	Перегляд рецептури кормів, пошук дешевших постачальників, підвищення цін реалізації.
Рівень падежу поголів'я	Кількість загиблих тварин / Загальне поголів'я	> 3% (технологічна норма)	Негайна ветеринарна перевірка, введення карантину.
Коефіцієнт покриття боргів (DSCR)	Операційний прибуток / Платежі по кредитах	< 1,2	Переговори з банком про реструктуризацію, кредитні канікули.

Джерело: розроблено автором на основі [8; 60]

Особливу увагу в процесі імплементації системи KRI слід приділити її інтеграції в облікову політику підприємства. Автоматизація збору даних для розрахунку наведених індикаторів на базі існуючого програмного забезпечення дозволить мінімізувати вплив «людського фактора» та забезпечити оперативність прийняття управлінських рішень.

Важливо розуміти, що запропонована система моніторингу не є статичною: граничні значення індикаторів підлягають перегляду щонайменше раз на рік з урахуванням зміни ринкової кон'юнктури та інфляційних очікувань.

Підсумовуючи, слід зазначити, що формування комплексної системи управління фінансовими ризиками на ТОВ «Експерт-Агротрейд» є необхідною умовою виживання в умовах воєнного стану.

Запропонований підхід, який включає чіткий розподіл повноважень, матричну оцінку загроз, набір практичних інструментів хеджування та систему раннього попередження, дозволяє трансформувати невизначеність із неконтрольованої загрози в керований фактор діяльності.

Реалізація цих заходів у комплексі з оптимізацією структури капіталу створить синергетичний ефект, що не лише підвищить фінансову стійкість, а й

слугуватиме сигналом надійності для кредиторів та інвесторів.

Такий механізм не потребує значних фінансових інвестицій, а базується на організаційних змінах та підвищенні якості управлінських рішень, що робить його цілком доступним та економічно обґрунтованим для суб'єкта малого підприємництва.

3.3. Стратегічні заходи для підвищення фінансової стійкості в умовах підвищеної ризикованості

В умовах високої турбулентності економічного середовища, спричиненої воєнним станом, забезпечення фінансової стійкості підприємства неможливе без наявності чітко сформульованої стратегії. Якщо оперативні заходи (розглянуті у п. 3.1 та 3.2) спрямовані на вирішення поточних проблем ліквідності та нейтралізацію ризиків, то стратегічні заходи мають формувати довгостроковий імунітет бізнесу до зовнішніх шоків [7].

Відсутність стратегічного бачення в умовах кризи призводить до хаотичних управлінських рішень, які лише поглиблюють фінансові дисбаланси. Тому для розробки обґрунтованої стратегії підвищення фінансової стійкості ТОВ «Експерт-Агротрейд» доцільно застосувати інструментарій стратегічного планування, зокрема методики кількісного та кореляційного SWOT-аналізу. Цей комплексний метод дозволяє не лише ідентифікувати фактори впливу, але й математично обґрунтувати вибір базової стратегії розвитку шляхом співставлення зважених оцінок внутрішнього потенціалу та зовнішнього середовища [28].

На першому етапі стратегічного аналізу проведено ідентифікацію та зважування ключових факторів, що впливають на діяльність підприємства. Відповідно до методології, сума вагових коефіцієнтів для внутрішніх факторів (Сильні + Слабкі сторони) становить 1,0 (по 0,5 на кожну групу), аналогічний розподіл застосовано для зовнішніх факторів (Можливості + Загрози). Така дискретизація дозволяє уникнути суб'єктивізму та забезпечити порівнянність оцінок.

Для забезпечення об'єктивності стратегічного аналізу та нівелювання суб'єктивізму, притаманного методу експертних оцінок, процедура ідентифікації та зважування факторів SWOT-аналізу здійснювалася із залученням сторонніх фахівців. Це рішення обумовлено відсутністю в організаційній структурі ТОВ «Експерт-Агротрейд» відокремленого департаменту фінансового менеджменту та необхідністю отримання незалежної верифікації оцінок в умовах високої невизначеності ринкового середовища. До складу експертної групи увійшло 5 осіб ($m=5$), серед яких: провідні фахівці аграрного сектору, зовнішні аудитори та науковці, що спеціалізуються на фінансовій стійкості.

Експертам було запропоновано проранжувати 16 ключових факторів ($n=16$), що мають найбільш суттєвий вплив на фінансову діяльність ТОВ «Експерт-Агротрейд» (по 4 фактори для кожної групи SWOT).

Для перевірки надійності отриманих результатів та підтвердження того, що думки експертів є узгодженими, а не випадковими, було розраховано коефіцієнт конкордації Кендалла (W) за формулою:

$$W = \frac{12 \times S}{m^2(n^3 - n)} \quad (3.2)$$

де:

S – сума квадратів відхилень суми рангів кожного об'єкта від середнього арифметичного рангів;

m – кількість експертів (5);

n – кількість факторів (16).

За результатами анкетування експертів розрахована сума квадратів відхилень склала $S=6460$. Підставивши значення у формулу (3.2), отримаємо:

$$W = \frac{12 \times 6460}{5^2(16^3 - 16)} = 0,76$$

Розраховане значення коефіцієнта конкордації $W=0,76$ суттєво перевищує порогове значення 0,5, що свідчить про високий ступінь узгодженості думок експертної групи. Це дозволяє вважати отримані результати репрезентативними, статистично значущими та використовувати їх для побудови матриці кількісного

SWOT-аналізу.

Результати кількісного оцінювання стратегічної позиції підприємства наведено в табл. 3.9.

Таблиця 3.9

Матриця кількісного SWOT-аналізу фінансової стійкості ТОВ «Експерт-Агротрейд»

Групи факторів	Вагомість фактора	Оцінка впливу (+5 / -5)	Зважена оцінка
Сильні сторони (Strengths)	0,50		2,05
1. Висока рентабельність власного капіталу (ROE > 40%)	0,15	5,00	0,75
2. Вертикальна інтеграція виробництва (власний цикл)	0,13	4,00	0,52
3. Енергонезалежність (наявність генерації)	0,12	4,00	0,48
4. Налагоджені канали збуту та клієнтська база	0,10	3,00	0,30
Слабкі сторони (Weaknesses)	0,50		-1,85
1. Критично низька абсолютна ліквідність	0,15	-5,00	-0,75
2. Відсутність довгострокового фінансування (100% короткі борги)	0,15	-4,00	-0,60
3. Залежність від монодіяльності (свинарство)	0,10	-3,00	-0,30
4. Відсутність формалізованого ризик-менеджменту	0,10	-2,00	-0,20
Баланс внутрішніх факторів (S + W)	1,00		0,20
Можливості (Opportunities)	0,50		1,95
1. Державні програми пільгового кредитування («5-7-9%»)	0,15	5,00	0,75
2. Зростання ринкових цін на продукцію свинарства	0,15	4,00	0,60
3. Зменшення конкуренції (вихід гравців із зон бойових дій)	0,10	3,00	0,30
4. Грантова підтримка агросектору	0,10	3,00	0,30
Загрози (Threats)	0,50		-2,10
1. Інфляційне зростання цін на корми та енергоносії	0,15	-5,00	-0,75
2. Воєнно-політичні ризики (логістика, мобілізація)	0,15	-5,00	-0,75
3. Епідеміологічні загрози (АЧС)	0,10	-4,00	-0,40
4. Зниження купівельної спроможності населення	0,10	-2,00	-0,20
Баланс зовнішніх факторів (O + T)	1,00		-0,15

Джерело: розраховано автором на основі експертних оцінок

Аналіз даних матриці (табл. 3.9) дозволяє визначити первинний вектор стратегічного розвитку. Баланс внутрішніх факторів є позитивним (+0,20), оскільки синергія сильних сторін (висока прибутковість та автономність) дещо переважає

ризиками, пов'язані з низькою ліквідністю.

Однак баланс зовнішніх факторів є від'ємним (-0,15), що свідчить про домінування загроз зовнішнього середовища над ринковими можливостями. Така конфігурація свідчить про те, що підприємство має достатній внутрішній потенціал для опору кризі, але зовнішнє середовище є агресивним.

Для поглибленої верифікації стратегічних альтернатив та визначення сили взаємного впливу факторів проведено кореляційний SWOT-аналіз. Його мета – встановити, наскільки сильні сторони здатні реалізувати можливості (поле SO) та нейтралізувати загрози (поле ST), а також наскільки слабкі сторони перешкоджають використанню можливостей (поле WO) та посилюють загрози (поле WT).

Матрицю кореляційного аналізу з розрахунком інтегральних показників та їх нормуванням наведено в табл. 3.10.

Дані таблиці 3.10 демонструють складну архітектуру стратегічного поля підприємства. Проведене нормування за 100 (переведення абсолютних сум балів у відсоткову частку впливу) дозволяє чітко розставити стратегічні пріоритети.

Домінуючим є поле SO (Сила-Можливості) з показником 70,27%. Це означає, що ТОВ «Експерт-Агротрейд» має колосальний потенціал для розвитку, якщо зможе ефективно використати свої сильні сторони (рентабельність, енергонезалежність) для реалізації ринкових можливостей (пільгове кредитування, високі ціни).

Водночас, показник поля WT (Слабкість-Загрози) становить 28,83% (за модулем впливу). Це сигналізує про наявність «больових точок», де поєднання внутрішніх проблем (низька ліквідність) та зовнішніх шоків (інфляція, війна) може призвести до кризових явищ.

Поле WO (Слабкість-Можливості) має нульовий сумарний вплив (0,00), що свідчить про те, що поточні можливості ринку (наприклад, гранти) самі по собі не здатні автоматично перекрити слабкі сторони без активних дій менеджменту.

Таблиця 3.10

Матриця кореляційного SWOT-аналізу фінансової стійкості ТОВ «Експерт-Агротрейд»

		Взаємний вплив								Σ		
		Можливості (О)				Загрози (Т)						
Сильні сторони (S)		1. Державні програми пільгового кредитування («5-7-9%»)	2. Зростання ринкових цін на продукцію свинарства	3. Зменшення конкуренції (вихід гравців із зон бойових дій)	4. Грантова підтримка агросектору		1. Інфляційне зростання цін на корми та енергоносії	2. Воєнно-політичні ризики (логістика, мобілізація)	3. Епідеміологічні загрози (АЧС)	4. Зниження купівельної спроможності населення		
		0,75	0,60	0,30	0,20		-0,75	-0,75	-0,40	-0,20		
1. Висока рентабельність власного капіталу (ROE > 40%)	0,75	1,50	1,35	1,05	0,95	4,85	0,00	0,00	0,35	0,55	0,90	5,75
2. Вертикальна інтеграція виробництва (власний цикл)	0,52	1,27	1,12	0,82	0,72	3,93	-0,23	-0,23	0,12	0,32	-0,02	3,91
3. Енергонезалежність (наявність генерації)	0,48	1,23	1,08	0,78	0,68	3,77	-0,27	-0,27	0,08	0,28	-0,18	3,59
4. Налагоджені канали збуту та клієнтська база	0,30	1,05	0,90	0,60	0,50	3,05	-0,45	-0,45	-0,10	0,10	-0,90	2,15
		5,05	4,45	3,25	2,85	15,60	-0,95	-0,95	0,45	1,25	-0,20	15,40
Нормування за 100						70,27					-0,90	

Продовження табл. 3.10

Слабкі сторони (W)		1. Державні програми пільгового кредитування («5-7-9%»)	2. Зростання ринкових цін на продукцію свинарства	3. Зменшення конкуренції (вихід гравців із зон бойових дій)	4. Грантова підтримка агросектору		1. Інфляційне зростання цін на корми та енергоносії	2. Воєнно-політичні ризики (логістика, мобілізація)	3. Епідеміологічні загрози (АЧС)	4. Зниження купівельної спроможності населення		
		0,75	0,60	0,30	0,20		-0,75	-0,75	0,00	-0,20		
1. Критично низька абсолютна ліквідність	-0,75	0,00	-0,15	-0,45	-0,55	-1,15	0,00	0,00	-0,75	-0,95	-1,70	-2,85
2. Відсутність довгострокового фінансування (100% короткі борги)	-0,60	0,15	0,00	-0,30	-0,40	-0,55	-0,23	-0,23	-0,60	-0,80	-1,86	-2,41
3. Залежність від монодіяльності (свинарство)	-0,30	0,45	0,30	0,00	-0,10	0,65	-0,27	-0,27	-0,30	-0,50	-1,34	-0,69
4. Відсутність формалізованого ризик-менеджменту	-0,20	0,55	0,40	0,10	0,00	1,05	-0,45	-0,45	-0,20	-0,40	-1,50	-0,45
		1,15	0,55	-0,65	-1,05	0,00	-0,95	-0,95	-1,85	-2,65	-6,40	-6,40
Нормування за 100						0,00					28,83	
Загалом		6,20	5,00	2,60	1,80	15,60	-1,90	-1,90	-1,40	-1,40	-6,60	

Джерело: сформовано автором на основі власних розрахунків

На основі кореляційного аналізу сформовано розширену матрицю стратегічних альтернатив TOWS, яка конкретизує управлінські рішення для кожної комбінації факторів (табл. 3.11).

Таблиця 3.11

Матриця стратегічних альтернатив TOWS ТОВ «Експерт-Агротрейд»

	Сильні сторони (S) S1. Висока ROE S2. Власний цикл S3. Енергонезалежність S4. Налагоджені канали збуту	Слабкі сторони (W) W1. Низька ліквідність W2. Короткі борги W3. Монодіяльність W4. Відсутність ризик-менеджменту
Можливості (O) O1. Кредити «5-7-9» O2. Високі ціни O3. Менша конкуренція O4. Гранти	Стратегія SO «Агресивне зростання» (S1O1) Використання високої рентабельності як застави для отримання пільгового інвестиційного кредиту. (S2O2) Масштабування виробництва для максимізації прибутку на піку ринкових цін. (S4O3) Захоплення частки ринку, що звільнилася, через наявні канали збуту. (S3O4) Залучення грантів для розширення системи енергонезалежності.	Стратегія WO «Фінансова стабілізація» (W2O1) Рефінансування коротких комерційних боргів у довгостроковий кредит «5-7-9%». (W1O2) Спрямування надприбутків від високих цін на формування резерву ліквідності. (W4O4) Використання грантових коштів для оплати консалтингу та впровадження системи ризик-менеджменту. (W3O3) Розвиток переробки (диверсифікація) на звільнених нішах ринку.
Загрози (T) T1. Інфляція витрат T2. Військові ризики T3. АЧС T4. Спад попиту	Стратегія ST «Фінансовий захист» (S2T1) Створення стратегічних запасів кормів власного виробництва для хеджування інфляції. (S1T2) Капіталізація прибутку для створення «подушки безпеки» на випадок форс-мажорів. (S3T2) Забезпечення автономності виробництва під час блекаутів. (S4T4) Укладання довгострокових контрактів з фіксованими обсягами для захисту від спаду попиту.	Стратегія WT «Антикризове виживання» (W1T1) Жорстке бюджетування витрат для запобігання касовим розривам. (W3T3) Страхування біологічних активів для нівелювання ризику повної втрати капіталу. (W2T2) Диверсифікація постачальників та ринків збуту для зниження залежності. (W4T2) Впровадження цифрового управлінського обліку для дистанційного контролю ризиків.

Джерело: сформовано автором на основі [38; 43]

Враховуючи результати нормування (домінування поля SO при значній загрозі WT), для ТОВ «Експерт-Агротрейд» на 2025–2026 роки пропонується «Гібридна стратегія захищеного зростання». Вона передбачає активне використання інструментів поля WO (рефінансування боргів) як фундаменту для

реалізації потенціалу поля SO (масштабування).

Для візуалізації стратегічного позиціонування підприємства та напрямку його розвитку доцільно побудувати стратегічний полігон (радар). (Інструкція для побудови Рисунок 3.7: Побудувати пелюсткову діаграму (Radar Chart) в Excel. Чотири осі: SO, ST, WO, WT. Відкласти на осях значення з рядка «Нормування за 100» (або модульні значення): SO=70, ST=1, WO=10 (умовно, для візуалізації потенціалу), WT=29. Отримана фігура покаже зміщення в бік SO, але з «хвостом» у WT).

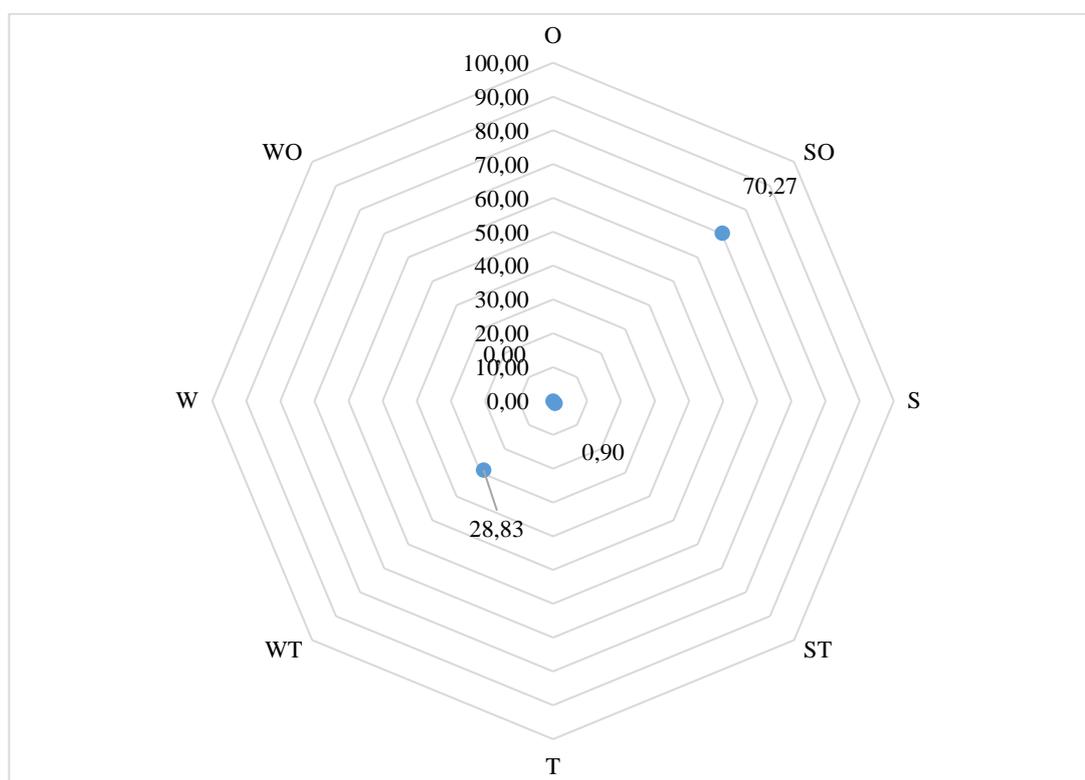

Рис. 3.7. Стратегічний полігон (радар) фінансового потенціалу ТОВ «Експерт-Агротрейд»

Джерело: розроблено автором

Графічна інтерпретація підтверджує, що вектор розвитку підприємства спрямований у зону активних дій, однак «якір» у зоні WT (слабкість перед загрозами) вимагає першочергового усунення проблем з ліквідністю. Деталізований план реалізації обраної стратегії з конкретизацією заходів, відповідальних осіб та бюджету наведено в табл. 3.12.

Таблиця 3.12

План реалізації стратегії підвищення фінансової стійкості на 2025–2026 рр.

Стратегічний вектор	Захід (Інструмент)	Термін	Бюджет / Джерело фінансування	Очікуваний ефект
Фінансова реструктуризація (W2O1)	Залучення інвестиційного кредиту «5-7-9%» (10 млн грн) для заміщення кредиторської заборгованості.	I кв. 2026	Комісійні витрати: 50 тис. грн (поточні витрати)	Зростання поточної ліквідності до 1,5; стабілізація Cash Flow.
Хеджування ризиків (S2T1)	Формування 3-місячного страхового запасу кормів та ветпрепаратів.	III кв. 2025	3,5 млн грн (Власний оборотний капітал)	Фіксація собівартості, нівелювання інфляційного стрибка.
Капіталізація (S1T2)	Впровадження політики реінвестування чистого прибутку (мораторій на дивіденди).	2025-2026	0 грн (Управлінське рішення)	Зростання власного капіталу на 15 млн грн; зростання автономії до 0,45.
Діджиталізація (W4O4)	Впровадження модулю «Бюджетування та казначейство» в 1С.	II кв. 2026	150 тис. грн (Власні кошти / Грант)	Автоматичний контроль лімітів витрат, уникнення касових розривів.
Біобезпека (W3T3)	Модернізація системи біозахисту (санпропускники, дезбар'єри).	Постійно	500 тис. грн (Операційні витрати)	Зниження ймовірності біологічних ризиків на 80%.

Джерело: розроблено автором

Дані таблиці 3.12 свідчать, що реалізація стратегії не вимагає критичних зовнішніх інвестицій, окрім залучення пільгового кредиту, який фактично заміщує існуючі борги, не збільшуючи загальне боргове навантаження.

Для оцінки кінцевої ефективності запропонованої стратегії проведено прогнозне моделювання ключових фінансових коефіцієнтів (табл. 3.13).

Згідно з прогнозом (табл. 3.13), навіть за песимістичним сценарієм (неповна реалізація заходів, погіршення кон'юнктури), підприємство досягне суттєвого покращення показників ліквідності та автономії. Реалістичний сценарій передбачає повне відновлення фінансової стійкості та перехід у зону високої інвестиційної привабливості.

Таблиця 3.13

Прогноз ефективності впровадження стратегічних заходів

Показник	Факт 2024	Прогноз 2026 (Песимістичний)	Прогноз 2026 (Реалістичний)	Цільовий норматив
Коефіцієнт автономії	0,36	0,41	0,47	$\geq 0,5 \geq 0,5$
Коефіцієнт покриття (ліквідності)	1,09	1,35	1,71	$\geq 1,5 \geq 1,5$
Коефіцієнт абсолютної ліквідності	0,003	0,05	0,15	$\geq 0,1 \geq 0,1$
Рентабельність власного капіталу (ROE)	44,09%	35,00%	38,50%	$\geq 25\% \geq 25\%$
Інтегральний ризик банкрутства (Z-Score Терещенка)	2,38	2,50	2,95	$> 2,0 > 2,0$

Джерело: розраховано автором

Отже, на основі комплексного застосування інструментарію матричного (SWOT/TOWS) аналізу та сценарного моделювання розроблено науково обґрунтовану стратегію підвищення фінансової стійкості ТОВ «Експерт-Агротрейд». Визначено, що в стратегічному полі підприємства домінує вектор «Сила-Можливості» (70,27%), реалізація якого стримується критичними загрозами ліквідності (вектор «Слабкість-Загрози» 28,83%). Запропонована «Гібридна стратегія захищеного зростання» передбачає синергію заходів фінансової реструктуризації (залучення пільгового кредиту «5-7-9%»), повної капіталізації прибутку та операційного хеджування ризиків. Розрахунки доводять, що імплементація цих заходів дозволить до 2026 року досягти нормативних параметрів автономії (0,47) та ліквідності (1,71), забезпечивши довгострокову життєздатність бізнесу в умовах воєнного стану.

ВИСНОВКИ

За результатами проведених досліджень сформовано наступні висновки.

Визначено, що фінансова стійкість підприємства є фундаментальною та динамічною категорією, що інтегрує здатність до самодостатнього функціонування, розвитку на основі зростання прибутку та капіталу, а також здатність протистояти системним внутрішнім і зовнішнім ризикам. В умовах воєнної економіки фінансова стійкість набуває стратегічного значення, виступаючи критичною передумовою економічної безпеки та механізмом абсорбування системних шоків.

Відзначено, що методичний апарат оцінки фінансової стійкості має бути комплексним, охоплювати як статичні, так і прогностичні інструменти. Коефіцієнтний аналіз залишається основним методом для оцінки трьох ключових детермінант: структури капіталу, ліквідності та довгострокової платоспроможності. Для забезпечення прогностичної цінності аналізу критично важливим є застосування дискримінантних моделей прогнозування банкрутства, які надають часовий лаг для розробки антикризових заходів. При цьому, необхідне врахування галузевої специфіки (наприклад, вищі нормативи ліквідності для аграрного сектору) та застосування стресового тестування через високу залежність від зовнішніх ризиків.

Визначено, що вплив війни посилює системні загрози через порушення логістики, зростання витрат та дефіцит трудових ресурсів. Відтак, для нівелювання цих наслідків життєво необхідним є впровадження активної, комплексної системи управління ризиками (ERM), яка через ідентифікацію, пріоритизацію та мітигацію загроз гарантує збереження ліквідності та платоспроможності навіть в умовах тривалого воєнного конфлікту.

Аналіз діяльності ТОВ «Експерт-Агротрейд» дозволив ідентифікувати підприємство як вертикально інтегрований суб'єкт аграрного ринку, що спеціалізується на тваринництві. Дослідження динаміки ключових показників підтвердило успішну адаптацію бізнес-моделі до умов воєнного стану: після

отримання збитків у кризовому 2022 році підприємство вийшло на траєкторію сталого прибуткового розвитку, забезпечивши у 2024 році чистий прибуток на рівні 7,65 млн грн. При цьому фінансова структура характеризується помірною залежністю від зовнішнього фінансування, що вимагає виваженого підходу до управління капіталом.

Оцінка фінансової стійкості виявила позитивні структурні зрушення, зокрема зростання коефіцієнта автономії до 0,36 та відновлення поточної платоспроможності, що підтверджується нормативним значенням коефіцієнта покриття (1,086) та наявністю позитивного чистого робочого капіталу. Попри високу ефективність використання власного капіталу (ROE 44,09%), фінансовий стан підприємства характеризується критично низькою абсолютною ліквідністю, що свідчить про реалізацію агресивної політики управління грошовими активами та наявність ризику технічного дефолту у випадку виникнення касових розривів.

За результатами моделювання ймовірності банкрутства з використанням дискримінантних моделей Е. Альтмана, Р. Ліса та О. Терещенка фінансовий стан підприємства діагностується як стійкий, із низькою ймовірністю настання неплатоспроможності в короткостроковому періоді. Водночас застосування системи показників У. Бівера та побудова карти ризиків дозволили виявити латентні загрози фінансовій стійкості, ключовими з яких є інфляційне зростання собівартості, логістичні обмеження воєнного часу та ризик втрати ліквідності, що обґрунтовує необхідність впровадження комплексних заходів антикризового управління.

Обґрунтовано комплексний підхід до оптимізації структури капіталу ТОВ «Експерт-Агротрейд», що базується на стратегії мінімізації фінансових ризиків. Доведено, що для досягнення цільових параметрів фінансової стійкості у плановому 2026 році (коефіцієнт автономії 0,47; коефіцієнт покриття 1,71) підприємству необхідно імплементувати політику повної капіталізації прибутку (коефіцієнт реінвестування 100%) та здійснити фінансову реструктуризацію шляхом заміщення частини поточних зобов'язань довгостроковим пільговим кредитуванням. Встановлено, що хоча такі заходи призведуть до зростання

середньозваженої вартості капіталу (WACC) до 15,87% та формування від'ємного ефекту фінансового важеля в короткостроковому періоді, вони є критично необхідними для забезпечення ліквідності та безперервності діяльності в умовах високої волатильності аграрного ринку.

Запропоновано механізм формування комплексної системи управління фінансовими ризиками, який передбачає трансформацію підходів від реактивного реагування до превентивного моніторингу за допомогою системи індикаторів раннього попередження (KRI). Розроблено матрицю якісної та кількісної оцінки ризиків, що дозволила класифікувати загрози втрати ліквідності та інфляційного зростання витрат як критичні. Обґрунтовано доцільність застосування інструментів хеджування, таких як створення стратегічних запасів та укладання довгострокових контрактів, що у поєднанні з автоматизацією процесів бюджетування дозволить мінімізувати вплив зовнішніх шоків на фінансові результати діяльності підприємства.

На основі застосування інструментарію матричного (SWOT/TOWS) аналізу та сценарного моделювання розроблено «Гібридну стратегію захищеного зростання», яка спрямована на синергію використання внутрішнього потенціалу рентабельності та зовнішніх можливостей пільгового фінансування. Сформована стратегічна карта заходів на 2025–2026 роки, що включає впровадження автоматизованого бюджетування, формування страхових запасів та перехід до дивідендної політики нульових виплат, дозволить нівелювати вплив критичних зовнішніх загроз. Прогнозні розрахунки підтверджують, що реалізація запропонованої стратегії забезпечить вихід підприємства із зони фінансового ризику та досягнення нормативних значень показників платоспроможності у середньостроковій перспективі.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Безносенко В. В., Єршова Н. Ю. Моделювання внутрішнього фінансового контролю для забезпечення фінансової стійкості підприємства. *Вісник Національного технічного університету «Харківський політехнічний інститут» (економічні науки)*. 2025. № 5. С. 14–20. URL: <http://es.khpi.edu.ua/article/view/343171/331097> (дата звернення 16.11.2025).
2. Бланк І. О., Ситник Г. В., Андрієць В. С. *Управління фінансами підприємств : підручник*. 2-ге вид., переробл. і доповн. Київ : Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2017. 792 с. URL: <https://surl.li/lxjyng> (дата звернення 14.12.2025).
3. Бондарук В. Роль ризик-менеджменту у забезпеченні фінансової стійкості підприємств при форс-мажорних обставинах в зовнішньоекономічній діяльності. *Економічний часопис Волинського національного університету імені Лесі Українки*. 2024. Т. 2, № 38. С. 69–75. URL: <https://surl.li/kyzvjm> (дата звернення 16.11.2025).
4. Васильцова С., Майстро Р., Литвин К. Шляхи підвищення прибутковості діяльності підприємства в сучасних умовах. *Вісник Національного технічного університету «Харківський політехнічний інститут» (економічні науки)*. №3. 2022. С. 63–67. URL: <http://es.khpi.edu.ua/article/view/256843/253805> (дата звернення 21.12.2025).
5. Воронка Ю. В. Управління капіталом підприємства як ключовий чинник його фінансової стабільності. *Актуальні питання економічних наук*. 2025. № 11. URL: <https://a-economics.com.ua/index.php/home/article/view/514/520> (дата звернення 21.12.2025).
6. Гарбажій К. С., Кайтанський І. С., Рижова В. Ю. Організаційно-економічні засади диверсифікації структури капіталу підприємств аграрного виробництва. *Український журнал прикладної економіки та техніки*. 2024. Том 9. № 3. С. 139 – 143. URL: <https://surl.lu/iziksz> (дата звернення 16.11.2025).
7. Голобородько А. Ю. Стратегія фінансової стійкості підприємств в умовах цифровізації. *Сталий розвиток економіки*. 2025. № 1(52). С. 173–179. URL:

<https://www.economdevelopment.in.ua/index.php/journal/article/view/1165/1117> (дата звернення 21.12.2025).

8. Головбух: Електронний журнал. URL: <https://www.golovbuh.com.ua/> (дата звернення 21.12.2025).

9. Добровольська О. В., Рондова М. А. Прогнозування банкрутства як методу оцінки фінансового стану підприємства. *Агросвіт*. 2021. № 20. С. 40–45. URL: <http://www.agrosvit.info/?op=1&z=3512&i=5> (дата звернення 16.11.2025).

10. Докієнко Л. П. Концептуальні підходи до комплексної діагностики фінансової стійкості підприємства. *Підприємництво та інновації*. 2020. Випуск 14. С. 25-31. URL: <https://ei-journal.in.ua/index.php/journal/article/view/362/354> (дата звернення 21.12.2025).

11. Домбровська С. О., Горбаченко М. Д. Фінансова стійкість підприємства: оцінка та шляхи підвищення. *Науковий вісник Одеського національного економічного університету. Збірник наукових праць*. 2021. №3-4. С. 28-34. URL: <https://surl.li/cfrsyb> (дата звернення 21.12.2025).

12. Дропа Я. Б. Фінансовий аналіз : навч. посібник. Львів : ЛНУ ім. Івана Франка, 2023. 238 с. URL: <https://surl.li/bwiewm> (дата звернення 16.11.2025).

13. Дуброва Н. П., Крючко Л. С., Григоренко О. В. Формування стратегії оптимізації структури фінансових ресурсів підприємства. *Агросвіт*. 2025. № 1. С. 56–63. URL: https://dspace.dsau.dp.ua/bitstream/123456789/11599/1/A%2b1-2025_St8.pdf (дата звернення 14.12.2025).

14. Ємельянов О., Гарась Д. О., Степанків В. З. Потенціал підвищення фінансової стійкості підприємств: сутність, складники та послідовність оцінювання. *Грааль науки*. 2024. № 36. С. 48–52. DOI: <https://doi.org/10.36074/grail-of-science.16.02.2024.005> (дата звернення 16.11.2025).

15. Ємельянов О., Степанків В. Моделювання впливу інвестування у заходи з ресурсозбереження на підвищення фінансової стійкості підприємств. *Collection of Scientific Papers «SCIENTIA»*. Valencia, Spain, 5 квітня 2024 р. С. 13–15. URL: <https://previous.scientia.report/index.php/archive/article/view/1722> (дата звернення 21.12.2025).

16. Єпіфанова І. Ю. Ієрархічна класифікація факторів впливу на систему управління фінансовою стійкістю промислового підприємства. *Innovation and Sustainability*. 2021. № 1. С. 6–12. URL: <https://ins.vntu.edu.ua/index.php/ins/article/view/7/15> (дата звернення 14.12.2025).

17. Житар М. О., Ананьєва Ю. В. Методологічна система формування стратегій управління фінансовими ризиками в умовах глобалізації економіки. *Бізнесінформ*. 2025. № 1. С. 229–240. URL: <https://surl.li/khnapj> (дата звернення 16.11.2025).

18. Іванов М. Фінансова стійкість підприємства: сутність поняття та методика оцінки. *Вчені записки Університету «КРОК»*. 2025. № 3(79). С. 166–173. URL: <https://surl.li/litjhn> (дата звернення 21.12.2025).

19. Ізюмська В. Управління фінансовою стійкістю підприємств. *Економіка та суспільство*. 2021. Випуск 34. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/993> (дата звернення 14.12.2025).

20. Карзун Д. Integration of digital technologies into the risk management accounting system using financial instruments. *Journal of Strategic Economic Research*. 2025. № 2. С. 97–109. URL: <https://surl.li/kmsxur> (дата звернення 16.11.2025).

21. Клименко С. О., Рябенко Г. М., Верланов О. Ю. Менеджмент фінансової реструктуризації капіталу підприємств. *Економіка та суспільство*. Вип. 60. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/3647/3576> (дата звернення 21.12.2025).

22. Копитко М., Ткачук Д. Формування бізнес-стійкості підприємства шляхом застосування адаптивних систем управління фінансовими ризиками та кризовими ситуаціями в умовах циркулярної економіки. *Вчені записки Університету «КРОК»*. 2025. № 3(79). С. 205–214. URL: <https://surl.li/ntagty> (дата звернення 21.12.2025).

23. Лега О. В., Пешков А. М. Цінова стратегія і собівартість у стратегічному картуванні фінансової стійкості. *Current Problems of Sustainable Development*. 2025. Т. 2, № 3. С. 195–203. DOI: 10.60022/2(3)-24S (дата звернення 16.11.2025).

24. Литвинов А. І., Остапенко Р. М., Горох О. В. Оптимізація оборотного капіталу в умовах невизначеності. *Економіка та суспільство*. 2024. Вип. 63. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/4120/4050> (дата звернення 14.12.2025).

25. Магопець О. А., Шалімова Н. С., Черновол О. М. Фінансовий аналіз : навч. посіб. / 2-ге вид., випр. і допов. Кропивницький : ЦНТУ, 2022. 230 с. URL: <https://surli.cc/hntlej> (дата звернення 10.11.2025)

26. Макалюк І. І., Кривда О. В., Лайкова А. О. Якісний аналіз ризиків вітчизняних підприємств в умовах воєнного стану. *Економіка та суспільство*. 2024. Вип. 62. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-62-73> (дата звернення 10.11.2025) (дата звернення 16.11.2025).

27. Макаренко Ю. П., Клименко Д. О. Формування оптимальної структури капіталу з метою забезпечення фінансової стійкості підприємства. *Економіка та держава*. 2022. № 1. С. 45–49. URL: <http://www.economy.in.ua/?op=1&z=5098&i=7> (дата звернення 21.12.2025).

28. Малій О. Г., Ріяка Т. Ю. Прогнозування фінансового стану підприємства та діагностика банкрутства. *Креативний простір*. 2023. №11. С. 55-57. URL: <https://repo.btu.kharkov.ua/handle/123456789/32729> (дата звернення 14.12.2025).

29. Марусяк Н. Л. Аналіз фінансового стану як ефективний інструмент управління фінансовою діяльністю підприємств в умовах війни. *Економіка та суспільство*. 2025. Вип. 71. URL: <https://surl.li/dvxvie> (дата звернення 14.12.2025).

30. Михайлик О. М. Застосування економіко-математичного моделювання для діагностики фінансового стану підприємства. *Економіка та суспільство*. 2023. Випуск 47. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/2168> (дата звернення 21.12.2025).

31. Моїсєєв В. Сучасні стратегії оптимізації фінансових ресурсів компаній. *Економічні горизонти*. 2024. № 2–3(28). С. 249–258. URL: <http://eh.udpu.edu.ua/article/view/310419/301775> (дата звернення 16.11.2025).

32. Монтика Ю. С. Інноваційні інструменти управління фінансовими потоками малих та середніх підприємств. *Трансформаційна економіка*. 2025. №

1(10). С. 63–68. URL: <https://surl.li/ohqoqw> (дата звернення 21.12.2025).

33. Нагорний П. Д., Базюк Д. С. Оцінка фінансового стану як передумова ефективного управління підприємством. *Трансформаційна економіка*. 2023. №1(01). С. 44-49. URL: <https://surl.li/lbizuo> (дата звернення 21.12.2025).

34. Національне Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності»: наказ Міністерства фінансів України від 07.02.2013 р. № 73. Дата оновлення 23.12.2025. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13#Text> (дата звернення 16.11.2025).

35. Національне Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Спрощена фінансова звітність»: наказ Міністерства фінансів України від 25.02.2000 р. № 39. Дата оновлення 23.12.2025. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0161-00#Text> (дата звернення 21.12.2025).

36. Нікольчук Ю., Лопатовська О. Особливості аналізу фінансового стану підприємств в умовах воєнного стану. *Modeling the Development of the Economic Systems*. 2024. № 4. С. 232–241. URL: <https://surl.li/cuvqei> (дата звернення 14.12.2025).

37. Онлайн-журнал «Financial Analysis online». URL: <https://analizua.com/> (дата звернення 14.12.2025).

38. Перерва П. Г., Лега О. В., Тютюнник С. В., Тютюнник Ю. М. Прибуток як основа фінансової стійкості та стратегічного розвитку підприємства. Актуальні питання економічних наук. 2025. № 7. URL: <https://a-economics.com.ua/index.php/home/article/view/203/215> (дата звернення 21.12.2025).

39. Підлипна Р. П., Підлипний Ю. В., Мостів Д. М. Використання статистичних методів при оцінці фінансових ризиків. *Економічний простір*. 2025. № 200. С. 84–89. DOI: <https://doi.org/10.30838/EP.200.84-89> (дата звернення 21.12.2025).

40. Податковий кодекс України: Закон України № 2755-VI від 02.12.2010 р. Дата оновлення 26.11.2025. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text> (дата звернення 01.01.2026).

41. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні: Закон України

№ 996-XIV від 16.07.1999 р. Дата оновлення 01.01.2026. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14#Text> (дата звернення 16.11.2025).

42. Рачинський О. В. Структура системи оцінки та підвищення фінансової стійкості промислових підприємств : дис. ... д-ра філософії : 051 Економіка / Рачинський Олександр Васильович ; Хмельницький національний університет. Хмельницький, 2024. URL: <https://surl.lu/lnqjqf> (дата звернення 14.12.2025).

43. Роганова Г. О., Котлярова М. А. Аналіз та оптимізація структури капіталу підприємства. *Modern Economics*. 2021. № 27(2021). С. 167-176. URL: <https://modecon.mnau.edu.ua/analysis-and-optimization-of-the/> (дата звернення 21.12.2025).

44. Рябчук О. Г., Мосійчук Є. О. Аудит фінансової стійкості підприємств в умовах воєнного стану. *Економіка та суспільство*. 2025. Вип. 73. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/5791/5730> (дата звернення 14.12.2025).

45. Софтком: автоматизація бізнесу. URL: <https://www.softcom.ua/> (дата звернення 21.12.2025).

46. Сподіна А. О., Тарасенко І. О. Фінансова стійкість підприємства: сутність та фактори впливу. *Міжнародний науковий журнал «Інтернаука». Серія «Економічні науки»*. 2022. №12 (131). С. 24-31. URL: <https://surl.li/oooste> (дата звернення 21.12.2025).

47. Степаненко О. І., Канельська А. В. Фінансова стійкість підприємств в період воєнного стану: ризики, загрози, шляхи їх подолання. *Підприємництво та інновації*. 2024. № 33. С. 123–130. URL: <https://ei-journal.in.ua/index.php/journal/article/view/725/703> (дата звернення 16.11.2025).

48. Сторожук Т. М., Малинич Н. В., Пастух Д. Л. Вплив структури капіталу на фінансову стійкість підприємства. *Економічний вісник. Серія: Фінанси, облік, оподаткування*. 2020. Вип. 5. С. 148-159. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ehsfat_2020_5_16 (дата звернення 21.12.2025).

49. Танклевська Н. С., Мірошніченко В. О. Фінансова стійкість підприємств в умовах цифрової економіки. *Бізнес Інформ*. 2024. № 3. С. 249–255. URL:

http://nbuv.gov.ua/UJRN/binf_2024_3_32 (дата звернення 21.12.2025).

50. Томашук І. В., Томашук І. О. Управління фінансовими ризиками підприємства як складова забезпечення сталого функціонування суб'єкта економіки. *Економіка та суспільство*. 2022. Вип. 39. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-39-64> (дата звернення 10.11.2025).

51. Тютюнник Ю. М., Дорогань-Писаренко Л. О., Тютюнник С. В. Фінансовий аналіз : навч. посіб. Полтава: Видавництво ПП «Астроя», 2020. 434 с. URL: <https://dspace.pdau.edu.ua/server/api/core/bitstreams/4ab737a8-da36-4b5c-b885-c4d35de2376e/content> (дата звернення 10.11.2025).

52. Фадєєва І. Г., Романишин В. О., Круш В. В. Вплив інтеграції штучного інтелекту на підвищення фінансової стійкості підприємств. *Актуальні проблеми економіки*. 2024. № 10(280). С. 6–13. URL: <https://surl.li/rcaqdd> (дата звернення 14.12.2025).

53. Фінансова звітність ТОВ «ЕКСПЕРТ-АГРОТРЕЙД». URL: <https://youcontrol.com.ua/contractor/?id=6127191> (дата звернення 14.12.2025).

54. Фінансовий менеджмент : підручник / за ред. д-ра екон. наук, проф. М. І. Крупки ; [М. І. Крупка, О. М. Ковалюк, В. М. Коваленко та ін.]. Львів : ЛНУ імені Івана Франка, 2019. 440 с. URL: https://duikt.edu.ua/uploads/1_222_45848932.pdf (дата звернення 21.12.2025).

55. Хрик В. М., Мазепа В. Г., Кімейчук І. В., Ситник О. С. Забезпечення фінансової стійкості підприємства у контексті збалансованого розвитку. *Інтернаука. Серія «Економічні науки»*. 2024. № 7. URL: <https://doi.org/10.25313/2520-2294-2024-7-10170> (дата звернення 21.12.2025).

56. Чернишова Л. І., Бондар К. Р., Красіловська Л. О. Особливості управління ризиками в умовах дії воєнного стану: моделі поведінки сучасних підприємств. *Науковий вісник Одеського національного економічного університету*. 2024. № 3–4 (316–317). URL: <https://nv-oneu.com.ua/index.php/journal/article/download/289/234> (дата звернення 21.12.2025).

57. Чубін Д. Д., Коваленко О. Я. Фінансова стійкість підприємства: етапи категоризації поняття у вітчизняній науці. *Актуальні проблеми економіки*. 2024. №

4(274). С. 38–45. URL: <https://surl.li/ovfzzb> (дата звернення 14.12.2025).

58. Чумаченко О., Нескородько О. Вдосконалення системи управління ризиками як спосіб підвищення фінансової стійкості підприємств. *Вчені записки Університету «КРОК»*. 2025. № 1(77). С. 89–95. URL: <https://surl.li/bsuosh> (дата звернення 16.11.2025).

59. Швед В. В., Омельченко О. В., Мартинюк В. С. Концептуальні та методологічні підходи до визначення стійкості фінансового стану підприємства. *Подільський науковий вісник*. 2024. № 1(29). С. 31–38. URL: <https://surl.lu/xwdnml> (дата звернення 14.12.2025).

60. Шило Л. А., Топоркова О. А. Фінансовий аналіз діяльності акціонерних товариств. *Інфраструктура ринку*. 2022. № 64. С. 82-88. DOI: <https://doi.org/10.32843/infrastruct64-14> (дата звернення 14.12.2025).

61. Юрій Е. О. Фінансовий моніторинг як інструмент управління фінансовими ризиками підприємства. *Галицький економічний вісник*. 2025. Т. 93. № 2. С. 50–59. URL: <https://surl.li/irebra> (дата звернення 16.11.2025).

62. Яремик М. І., Калинович А. Р., Вербіцька І. І. Управління фінансовими ризиками підприємств України в період глобальної економічної нестабільності. *Актуальні питання економічних наук*. 2025. № 11. URL: <https://a-economics.com.ua/index.php/home/article/view/534/543> (дата звернення 14.12.2025).

63. Яценко В. О. Генезис теорії управління фінансовими ризиками. *Economic Journal Odessa Polytechnic University*. 2025. № 1(31). С. 87–95. URL: <https://economics.net.ua/ejoru/2025/No1/87.pdf> (дата звернення 14.12.2025).

64. Atrill P. *Financial management for decision makers*. 9th ed. Harlow; New York: Pearson, 2020. 715 p.

65. Brigham E. F., Ehrhardt M. C. *Financial management: theory and practice*. 16th ed. Cengage Learning, 2019. 1216 p.

66. Van Horne J. C., Wachowicz J. M. *Fundamentals of financial management*. 13th ed. Prentice Hall, 2008. 744 p.

ДОДАТКИ

Пасив	Код рядка	На початок звітнього року	На кінець звітнього періоду
1	2	3	4
I. Власний капітал			
Зареєстрований (пайовий) капітал	1400	1	1
Додатковий капітал	1410		
Резервний капітал	1415		
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	1420	-9821	-11001,3
Неоплачений капітал	1425	()	()
Усього за розділом I	1495	-9820	-11000,3
II. Довгострокові зобов'язання, цільове фінансування та забезпечення			
	1595	226,4	226,4
III. Поточні зобов'язання			
Короткострокові кредити банків	1600		
Поточна кредиторська заборгованість за:			
довгостроковими зобов'язаннями	1610		
товари, роботи, послуги	1615	5246,9	13222,5
розрахунками з бюджетом	1620	12	13,6
у тому числі з податку на прибуток	1621		
розрахунками зі страхування	1625	3,4	7,5
розрахунками з оплати праці	1630	20,3	22,1
Доходи майбутніх періодів	1665		
Інші поточні зобов'язання	1690	17392,9	17498,7
Усього за розділом III	1695	22675,5	30764,4
IV. Зобов'язання, пов'язані з необоротними активами, утримуваними для продажу, та групами вибуття			
	1700		
Баланс	1900	13081,9	19990,5

2. Звіт про фінансові результати
за _____ 2022_ р.

Форма № 2-м

Код за ДКУД

1801007

Стаття	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	2000	63,9	13
Інші операційні доходи	2120		
Інші доходи	2240		
Разом доходи (2000 + 2120 + 2240)	2280	63,9	13
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	2050	507,9	42,2
Інші операційні витрати	2180	736,3	1052,8
Інші витрати	2270	()	()
Разом витрати (2050 + 2180 + 2270)	2285	1244,2	1095
Фінансовий результат до оподаткування (2280 - 2285)	2290	-1180,3	-1082
Податок на прибуток	2300	0	40
Чистий прибуток (збиток) (2290 - 2300)	2350	-1180,3	-1122

Керівник

(підпис)

(ініціали, прізвище)

Головний бухгалтер

(підпис)

(ініціали, прізвище)

¹ Кодифікатор адміністративно-територіальних одиниць та територій територіальних громад.

Фінансова звітність малого підприємства

	Дата (рік, місяць, число)	КОДИ
Підприємство <u>Товариство з обмеженою відповідальністю «ЕКСПЕРТ-</u>	за ЄДРПОУ	2023 12 31
Територія <u>Дніпропетровська</u>	за КАТОТТГ ¹	38835799
Організаційно-правова <u>Товариство з обмеженою відповідальністю</u>	за КОПФГ	
Вид економічної діяльності <u>Розведення свиней</u>	за КВЕД	01.46
Середня кількість працівників, осіб <u>22</u>		
Одиниця виміру: тис. грн. з одним десятковим знаком		
Адреса, телефон <u>вул.Центральна, будинок 108-А, село Хутірське, Дніпропетровська обл., Дніпровський р-н, 51822</u>		

1. Баланс **Форма № 1-м** Код за ДКУД 1801006
 на 31.12. 2023 _р.

Актив	Код	На початок звітного	На кінець звітного
1	2	3	4
I. Необоротні активи			
Нематеріальні активи	1000		
первісна вартість	1001		
накопичена амортизація	1002	()	()
Незавершені капітальні інвестиції	1005	311,5	2413,6
Основні засоби:	1010	7177,1	8176,9
первісна вартість	1011	9969,9	12219
знос	1012	2792,8	4042,1
Довгострокові біологічні активи	1020		9810,2
Довгострокові фінансові інвестиції	1030		
Інші необоротні активи	1090		
Усього за розділом I	1095	7488,6	20400,7
II. Оборотні активи			
Запаси:	1100	2104,4	4191,7
у тому числі готова продукція	1103		
Поточні біологічні активи	1110	4221	10454
Дебіторська заборгованість за товари, роботи, послуги	1125		7032,8
Дебіторська заборгованість за розрахунками з бюджетом	1135	1154,7	904,1
у тому числі з податку на прибуток	1136		
Інша поточна дебіторська заборгованість	1155	918,7	27907,8
Поточні фінансові інвестиції	1160		
Гроші та їх еквіваленти	1165	294,9	477,7
Витрати майбутніх періодів	1170	6,7	35,1
Інші оборотні активи	1190	3801,5	5652
Усього за розділом II	1195	12501,9	56655,2
III. Необоротні активи, утримувані для продажу, та	1200		
Баланс	1300	19990,5	77055,9

Пасив	Код	На початок звітнього	На кінець звітнього
1	2	3	4
I. Власний капітал			
Зареєстрований (пайовий) капітал	1400	1	10000
Додатковий капітал	1410		
Резервний капітал	1415		
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	1420	-11001,3	3525,3
Неоплачений капітал	1425	()	()
Усього за розділом I	1495	-11000,3	13525,3
II. Довгострокові зобов'язання, цільове фінансування	1595	226,4	226,4
III. Поточні зобов'язання			
Короткострокові кредити банків	1600		
Поточна кредиторська заборгованість за:			
довгостроковими зобов'язаннями	1610		
товари, роботи, послуги	1615	13222,5	14372,3
розрахунками з бюджетом	1620	13,6	67,3
у тому числі з податку на прибуток	1621		
розрахунками зі страхування	1625	7,5	24,4
розрахунками з оплати праці	1630	22,1	52,2
Доходи майбутніх періодів	1665		
Інші поточні зобов'язання	1690	17498,7	48788
Усього за розділом III	1695	30764,4	63304,2
IV. Зобов'язання, пов'язані з необоротними активами,	1700		
Баланс	1900	19990,5	77055,9

2. Звіт про фінансові результати

за _____ 2023_р.

Форма № 2-м

Код за ДКУД

1801007

Стаття	Код	За звітний період	За аналогічний
1	2	3	4
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт,	2000	28537,1	63,9
Інші операційні доходи	2120		
Інші доходи	2240		
Разом доходи (2000 + 2120 + 2240)	2280	28537,1	63,9
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	2050	12397,1	507,9
Інші операційні витрати	2180	1352,2	736,3
Інші витрати	2270	256,2	()
Разом витрати (2050 + 2180 + 2270)	2285	14005,5	1244,2
Фінансовий результат до оподаткування (2280 - 2285)	2290	14531,6	-1180,3
Податок на прибуток	2300	0	0
Чистий прибуток (збиток) (2290 - 2300)	2350	14531,6	-1180,3

Керівник

_____ (підпис)

_____ (ініціали, прізвище)

Головний бухгалтер

_____ (підпис)

_____ (ініціали, прізвище)

¹ Кодифікатор адміністративно-територіальних одиниць та територій територіальних громад.

Додаток 1
до Національного положення (стандарту)
бухгалтерського обліку 25 "Спрощена фінансова

Фінансова звітність малого підприємства

		КОДИ	
		2024	12 31
Підприємство	Товариство з обмеженою відповідальністю «ЕКСПЕРТ-АГРОТРЕЙД»	38835799	
Територія	Дніпропетровська		
Організаційно-правова	Товариство з обмеженою відповідальністю		
Вид економічної діяльності	Розведення свиней	01.46	
Середня кількість працівників, осіб	25		
Одиниця виміру: тис. грн. з одним десятковим знаком			
Адреса, телефон вул.Центральна, будинок 108-А, село Хутірське, Дніпропетровська обл., Дніпровський р-н, 51822			

1. Баланс Форма № 1-м Код за ДКУД 1801006
на 31.12. 2024 р.

Актив	Код	На початок звітного	На кінець звітного
1	2	3	4
I. Необоротні активи			
Нематеріальні активи	1000		0
первісна вартість	1001		36,7
накопичена амортизація	1002	()	36,7
Незавершені капітальні інвестиції	1005	2413,6	2740,9
Основні засоби:	1010	8176,9	8778,5
первісна вартість	1011	12219	14591,1
знос	1012	4042,1	5812,6
Довгострокові біологічні активи	1020	9810,2	6457,4
Довгострокові фінансові інвестиції	1030		
Інші необоротні активи	1090		
Усього за розділом I	1095	20400,7	17976,8
II. Оборотні активи			
Запаси:	1100	4191,7	5125,5
у тому числі готова продукція	1103	0	413,2
Поточні біологічні активи	1110	10454	13844,2
Дебіторська заборгованість за товари, роботи, послуги	1125	7032,8	17521
Дебіторська заборгованість за розрахунками з бюджетом	1135	904,1	14
у тому числі з податку на прибуток	1136		
Інша поточна дебіторська заборгованість	1155	27907,8	212,1
Поточні фінансові інвестиції	1160		
Гроші та їх еквіваленти	1165	477,7	112
Витрати майбутніх періодів	1170	35,1	35,8
Інші оборотні активи	1190	5652	3409
Усього за розділом II	1195	56655,2	40273,6
III. Необоротні активи, утримувані для продажу, та			
Баланс	1300	77055,9	58250,4

Пасив	Код	На початок звітнього	На кінець звітнього
1	2	3	4
I. Власний капітал			
Зареєстрований (пайовий) капітал	1400	10000	10000
Додатковий капітал	1410		
Резервний капітал	1415		
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	1420	3525,3	11175,4
Неоплачений капітал	1425	()	()
Усього за розділом I	1495	13525,3	21175,4
II. Довгострокові зобов'язання, цільове фінансування	1595	226,4	0
III. Поточні зобов'язання			
Короткострокові кредити банків	1600		
Поточна кредиторська заборгованість за:			
довгостроковими зобов'язаннями	1610		
товари, роботи, послуги	1615	14372,3	10084,9
розрахунками з бюджетом	1620	67,3	186
у тому числі з податку на прибуток	1621		
розрахунками зі страхування	1625	24,4	8
розрахунками з оплати праці	1630	52,2	69,7
Доходи майбутніх періодів	1665		
Інші поточні зобов'язання	1690	48788	26726,4
Усього за розділом III	1695	63304,2	37075
IV. Зобов'язання, пов'язані з необоротними активами,	1700		
Баланс	1900	77055,9	58250,4

2. Звіт про фінансові результати
за ___ 2024__ р.

Форма № 2-м

Код за ДКУД

1801007

Стаття	Код	За звітний період	За аналогічний
1	2	3	4
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт,	2000	55776,7	28537,1
Інші операційні доходи	2120	4901	0
Інші доходи	2240	2852,5	0
Разом доходи (2000 + 2120 + 2240)	2280	63530,2	28537,1
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	2050	49998	12397,1
Інші операційні витрати	2180	2958,3	1352,2
Інші витрати	2270	2923,8	256,2
Разом витрати (2050 + 2180 + 2270)	2285	55880,1	14005,5
Фінансовий результат до оподаткування (2280 - 2285)	2290	7650,1	14531,6
Податок на прибуток	2300	0	0
Чистий прибуток (збиток) (2290 - 2300)	2350	7650,1	14531,6

Керівник

(підпис)

(ініціали, прізвище)

Головний бухгалтер

(підпис)

(ініціали, прізвище)

¹ Кодифікатор адміністративно-територіальних одиниць та територій територіальних громад.